

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta
Katedra obchodního práva a mezinárodního soukromého práva

Kateřina Malá

Smlouva o otevření akreditivu

(Contract on the opening of a letter of credit)

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. JUDr. Ludmila Lochmanová, Ph.D.

Olomouc 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala (pod vedením vedoucí) samostatně a uvedla jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne:

podpis

Poděkování

Děkuji Doc. JUDr. Ludmile Lochmanové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce a zároveň za výbornou spolupráci a ochotu pomoci.

OBSAH

Přehled používaných zkratk	6
Úvod	7
1. Akreditiv a jeho charakteristika	10
1.1. Termín, vznik a princip akreditivu.....	10
1.2. Výhody akreditivu.....	11
1.3. Mezinárodní obchodní komora.....	12
1.4. Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy (UCP 600).....	12
2. Smlouva o otevření akreditivu v českém právním řádu	15
2.1. Charakteristika smlouvy a její podstatné části	15
2.2. Akreditivní listina.....	17
3. Subjekty	20
3.1. Vztah mezi příkazcem a oprávněným.....	22
3.2. Vztah mezi příkazcem a bankou (vystavující).....	22
3.3. Vztah mezi oprávněným a bankou (vystavující).....	23
3.4. Vztah mezi oprávněným a bankou (avizující).....	23
3.5. Role banky v akreditivní operaci.....	24
4. Význam akreditivu v tuzemské a mezinárodní obchodní praxi	27
4.1. Uplatnění akreditivu v mezinárodním obchodě.....	27
4.1.1. Faktory při volbě vstupu na mezinárodní trh, druhy platebních podmínek...27	
4.1.2. Využití akreditivu ve světě.....	30
4.2. Uplatnění akreditivu v rámci tuzemska.....	31
5. Druhy akreditivů	34
5.1. Akreditiv odvolatelný a neodvolatelný.....	34
5.2. Akreditiv oznámený a potvrzený	35
5.3. Dokumentární akreditiv.....	37
5.3.1. Principy dokumentárního akreditivu.....	38
5.3.2. Použitelnost akreditivů dle jednotlivých způsobů.....	39
5.3.3. Dokumenty.....	40
5.4. Stand - by akreditiv.....	43

5.5.	Revolvingový akreditiv.....	44
5.6.	Převoditelný akreditiv.....	44
5.7.	Remboursní akreditiv.....	45
5.8.	Back-to-back-akreditiv.....	46
5.9.	Hotovostní a úvěrové akreditivy.....	47
5.10.	Akreditiv s červenou doložkou	47
5.11.	Realitní akreditiv.....	48
5.12.	Elektronický akreditiv.....	49
6.	Srovnání tuzemské právní úpravy s úpravou ve Velké Británii a USA.....	50
6.1.	Uniform Commercial Code (U.C.C.).....	50
6.2.	Velká Británie.....	52
7.	Judikatura, návrhy de lege ferenda.....	55
7.1.	Judikatura.....	55
7.2.	Návrhy de lege ferenda.....	56
7.2.1.	Akreditiv.....	58
	Závěr.....	60
	Resumé.....	63
	Prameny a literatura.....	65
	Seznam příloh.....	70

Přehled používaných zkratk

ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Zvyklosti, UCP 600	Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, UCP 600, revize 2007. (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits)
U.C.C.	Uniform Commercial Code (USA)
ICC	International Chamber of Commerce, Mezinárodní obchodní komora
NS	Nejvyšší soud ČR
ISP 98	International Standby Practices

Úvod

Předkládaná diplomová práce pojednává nejen o zákonném znění smlouvy o otevření akreditivu jako absolutním obchodu či o Jednotných zvyklostech pro dokumentární akreditivy, ale zaměřuje se také na druhy akreditivů a jejich využití v praxi.

Akreditiv představuje jednu z forem bankovních instrumentů. Realizace platby pomocí akreditivu je složitější než platba před dodáním zboží či po něm, avšak řada výhod akreditivu je důvodem pro jeho používání, a to zejména v mezinárodním obchodě. Pokud určitý subjekt obchoduje s někým, koho příliš nezná, a má pochybnost o jeho solventnosti či spolehlivosti, je vhodné sjednat si platbu právě tímto instrumentem. Akreditiv není pouze platební nástroj, stává se také nástrojem zajišťujícím. Vysoká míra bezpečí přispívá k lepšímu obchodnímu vztahu mezi subjekty, a to především proto, že do vztahu vstupuje třetí subjekt - banka. Naprosto bezpečná realizace úhrady se tak stává velmi lákavým motivem k stále častějšímu využívání akreditivů. Vystává otázka, jaké výhody tedy obsahuje tento platební a zároveň zajišťující instrument. Jak často a kým je využíván? Které faktory působí na subjekty, aby zvolily platbu právě akreditivem?

Navzdory již předeslané aktuálnosti tématu neexistuje celistvá úprava praktického využití akreditivů spolu s komentářem zákonného znění. Teoretická a praktická část je většinou rozdělena a ponechána jednotlivým rozborům různých autorů.

Pro danou diplomovou práci vycházím z obchodního zákoníku a jeho ustanovení § 682 - 691. Nezbytným zdrojem se stávají komentáře jmenovaného zákona, a sice aktuální Beckův komentář z roku 2009, dále pak komentář I. Pelikánové, komentář J. Dědiče či K. Eliáše. Zvyklosti ve své poslední revizi z roku 2007 jsou další součástí pramenů. Dostupné jsou přes Mezinárodní obchodní komoru, která má pobočku v České republice. Narozdíl od ISP 98, které jsou dostupné pouze v angličtině, Zvyklosti jsou vydány v českém jazyce.

Za velmi přínosné zdroje považuji články z periodik - např. z Právního rádce a Právního zpravodaje od K. Marka, z Práva a podnikání od L. Lochmanové či z Bulletinu advokacie od J. Richtera. Praktické využití akreditivů rozebírá zejména monografie P. Andrleho Dokumentární akreditiv v praxi. Jedná se o 4. aktualizované vydání z roku 2008. Tato publikace je velmi obsáhlá a pro ilustraci obsahuje řadu vzorů (akreditivní listiny, dokumenty nutné pro akreditiv apod.). Publikace H. Machkové, E. Černoškové, A. Sata Mezinárodní obchodní operace slouží jako zdroj zejména po stránce ekonomické. Při

srovnání akreditivu se zahraniční úpravou vycházím z Uniform Commercial Code a case law. Návrhy de lege ferenda obsahuje Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku.

K neopominutelným informačním zdrojům patří další publikace, judikáty i internetové odkazy, které jsou uvedeny v závěrečném souhrnu pramenů a literatury. Výše jmenované tituly jsou uvedeny proto, že je považuji za stěžejní. Informace jsem dále získala přímo u jednotlivých bank (např. Komerční banka, Česká spořitelna apod.).

Jsem si vědoma rozsahu a složitosti tématu a práci člením do 7 kapitol. Na řadě míst uvádím tabulky a grafy kvůli lepšímu pochopení konkrétní problematiky a také pro celkovou přehlednost práce.

V první kapitole se krátce věnuji historickému vývoji akreditivu, terminologii, výhodám akreditivu, postavení Mezinárodní obchodní komory a Zvyklostem. Na ICC je třeba upozornit zejména z hlediska tvorby pravidel, které se používají v mezinárodním obchodě. Zvyklosti ve své poslední revizi jsou nezávazná pravidla, vytvořená ICC pro používání dokumentárních akreditivů. V čem jsou Zvyklosti přínosné? V čem je jejich úprava prospěšná, když není závazná sama o sobě?

Druhá kapitola zaznamenává, jaká právní úprava je poskytnuta smlouvě o otevření akreditivu. Jedná se o závazkový vztah relativní či absolutní? Jaké obligatorní náležitosti musí splňovat smlouva o otevření akreditivu? Část kapitoly je věnována také akreditivní listině, která taktéž musí obsahovat nezbytné náležitosti.

Velmi důležité pro pochopení celé akreditivní operace je popis vztahů mezi jednotlivými subjekty, o což se pokouším v kapitole třetí, která se člení do čtyř podkapitol. V souladu s právní úpravou podávám výčet účastníků operace a uvádím jejich práva a povinnosti včetně jejich vzájemných vztahů. Kdo je příkazce a kdo beneficiant? Jaké postavení má avizující a vystavující banka?

Čtvrtá kapitola obsahuje uplatnění akreditivu v tuzemské a mezinárodní obchodní praxi. V závislostech na určitých faktorech podnikatel volí konkrétní druh platební podmínky tak, aby pro něj obchodní operace byla co nejvýhodnější a nejbezpečnější. Jaké faktory tedy ovlivňují subjekty při výběru obchodního partnera? Pokud si subjekt vybere platbu akreditivem, jaká rizika tím snižuje?

Pátá, nejobsáhlejší kapitola podává výčet druhů akreditivů, neboť každá obchodní transakce je specifická a volba druhu akreditivu by se měla přizpůsobit potřebám smluvních stran. Rozebírám tak například odvolatelný, neodvolatelný akreditiv, potvrzený a nepotvrzený akreditiv, dále remboursní, převoditelný, back-to-back či stand-by akreditiv. Nejpodrobněji se

věnuji dokumentárnímu akreditivu včetně principům dokumentárního akreditivu a dokumentům, které jsou třeba k uskutečnění operace.

Předposlední kapitola srovnává úpravu tuzemskou s úpravou v USA a Velké Británii, přičemž vycházím zejména z Uniform Commercial Code - obchodního kodexu Spojených států amerických.

Návrhům de lege ferenda je věnována poslední kapitola, která vychází, jak již bylo předesláno, především z Důvodové zprávy k občanskému zákoníku.

Metodou zpracování je především analýza literatury a dalších pramenů (zákonů, obchodních podmínek apod.) Využita je kvantitativní metoda, a to konkrétně sekundární analýza textů a dokumentů. V některých částech je možné nalézt synchronní komparaci (srovnání ČR vs. zahraniční úprava) a dále komparaci diachronní (úprava akreditivu ve stávajícím obchodním zákoníku a v zákoně o právních vztazích v mezinárodním styku).

1. Akreditiv a jeho charakteristika

Na úvod je vhodné vysvětlit původ pojmu „akreditiv,“ jeho vznik a základní charakteristiku včetně výhod použití akreditivu. V první kapitole se dále zmiňují o Mezinárodní obchodní komoře, která vytvořila Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, jejichž rozbor je zařazen také na počátek práce. Ač se může zdát, že poslední dvě uvedená témata patří spíše do problematiky dokumentárního akreditivu, řadím je na počátek z důvodu pochopení kontextu, neboť Zvyklosti provází celou práci, a proto je nutné zabývat se jimi na začátku práce.

1. 1. Termín, vznik a princip akreditivu

Terminologicky se pojem akreditiv vyvinul z francouzského jazyka: *accréditer* - pověřit, potvrdit, ale i získat důvěru, tedy *letter de crédit*. Podobně jako v angličtině se lze setkat s názvem *letter of credit*, který se běžně používá i v němčině vedle slova *kreditbrief*. V českém jazyce akreditiv nahradil původní *úvěrní list*, což je starší označení pro akreditiv.¹

Akreditiv představuje jednu z nejstarších forem bankovních instrumentů. Je používán zejména v mezinárodním obchodě jako platební a zajišťující nástroj. „Zjednodušeně ho lze charakterizovat jako závazek banky poskytnout pověřenému (beneficientovi) plnění stanovené v akreditivu, pokud beneficiant předloží včas požadované dokumenty a splní veškeré akreditivní podmínky.“² Akreditiv lze považovat za kompromis ve způsobu platby, neboť pokud si strany sjednají platbu předem, poskytují tak vyšší jistotu prodávajícímu, pokud si ale smluví platbu po dodání zboží, je to výhodnější pro kupujícího. Vystavený akreditiv tak představuje zajištění proti riziku, že kupující nezaplatí.³

Do dnešní podoby se akreditiv vyvinul v 19. století a rozšířil se zejména díky zahraničnímu obchodu, a to ve spojení s přílivem zboží ze zaoceánských kolonií. Vývoj akreditivu určovala Anglie a její banky, neboť Velká Británie dominovala v tehdejší světě nejen politicky, ale i ekonomicky. Rozvoj akreditivu byl také podmíněn vznikem námořního konosamentu⁴ - cenného papíru, který představuje doklad o převzetí zboží a doklad o uzavření přepravní smlouvy. Konosament tudíž zabezpečil bance přístup ke zboží.⁵

¹ Blíže viz MAREK, K. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní rádce*, 2003, roč. 13, č. 9, s. 3.

² MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 76.

³ Blíže viz LIŠKA, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 119-156.

⁴ Blíže viz kapitola Dokumentární akreditiv - dokumenty.

⁵ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv a jeho vývoj v posledních deseti letech* [online]. Ihned.cz, [cit. 10. 9. 2009] dostupné z: http://bankovnictvi.ihned.cz/c4-10053430-12811090-900000_d-od-ucp-500-az-po-isbp.

Primitivní akreditivy byly v podstatě obyčejné listiny doručované obchodními cestujícími. Tyto listiny byly vydávány rodinnými klany, popř. obchodními sítěmi. Kromě úvodu osobního charakteru (představení se), obsahovaly záruku splatit jakoukoliv částku držiteli předem.⁶

1.2. Výhody akreditivu

Se základní charakteristikou jsou nepochybně spojeny důvody použití akreditivu, neboť pokud si subjekty zvolí tento platební a zajišťující instrument, vedou je k tomu především výhody s tím spojené.

Výhodou při použití akreditivu je jistota pro příkazce (kupujícího), že bude plnit smluvní závazek proti dokumentům, které musí beneficiant (prodávající) předložit. Příkazce má tak jistotu, že zboží bude odesláno před zaplacením. Pokud by předložené dokumenty nebyly v pořádku, nedošlo by k platbě. Beneficiant se může spolehnout, že mu bude poskytnuto plnění, pokud akreditivní podmínky splní. Pro obě strany je v rámci jejich obchodu uklidňující fakt, že celá operace probíhá prostřednictvím banky. Obchoduje-li tak subjekt se stranou, která se nachází v jiné zemi a není mu dostatečně známá, může daný subjekt snížit riziko, že druhá strana poruší podmínky dané akreditivem.⁷

výhody pro **příkazce (kupujícího)** oproti platbě předem⁸

platí v pouze v případě, že beneficiant splní podmínky požadované v akreditivní listině
platí až proti dokumentům, má tudíž své finanční prostředky déle k dispozici
banky raději přistupují k vystavování akreditivu, než že půjčují peníze - mají tak větší přehled, k jakému účelu je akreditiv použit
získání výhodnějších cenových podmínek díky kvalitnímu platebnímu zajištění
vysoká jistota dodržení dodací lhůty

výhody pro **beneficianta (prodávajícího)** oproti platbě po dodání zboží⁹

závazek banky, který spočívá v zaplacení ihned či k nějakému datu v budoucnosti, pokud splní akreditivní podmínky
pokud akreditivní podmínky splní, kupující nemůže zdržet placení bankou

⁶ Blíže viz McKEEVER, K., DITCHEVA B., *The Circular letter of credit* [online]. Columbia law school. [cit. 10. 9. 2009].

Dostupné z: <http://library.law.columbia.edu/CircularLetterOfCredit/>

⁷ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 20.

⁸ Zdroj: ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 20, MACHKOVÁ, H. - SATO, A. - ZAMYKALOVÁ, M. - a kol. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha : GRADA Publishing, 2002 s. 37.

⁹ Zdroj: ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 20, H. - SANTO, A. - ZAMYKALOVÁ, M. - a kol. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha : GRADA Publishing, 2002 s. 37.

zvýšuje se jeho likvidita - závazek banky je více kvalitní než závazek jiných subjektů

výhody pro **obě** strany¹⁰

jistota je poskytována oběma stranám, jedná se o bankovní produkt s dlouhodobou historií

banky financují tyto operace ochotněji, neboť banka má přehled o tom, co financuje

banky se v provádění akreditivů řídí dle mezinárodních pravidel vydaných Mezinárodní obchodní komorou - Jednotných zvyklostí a pravidel pro dokumentární akreditivy

1.3. Mezinárodní obchodní komora

Významnou roli v rozvoji akreditivu sehrála Mezinárodní obchodní komora (ICC, International Chamber of Commerce), a to především z důvodu tvorby pravidel, která upravují otázky týkající se mezinárodního obchodu.

ICC je organizace s přesně vymezenou strukturou. ICC sídlí v Paříži a byla založená v roce 1919. Přestože nyní zahrnuje společnosti a sdružení z více jak 130 zemí světa, původně byla reprezentována soukromým sektorem Belgie, Itálie, Velké Británie, Francie a Spojených států. Po vytvoření Organizace spojených národů v roce 1945 získala ICC výsadní pozici rádce OSN v daných specializovaných obchodních otázkách. Po pádu bipolárního světa se Mezinárodní obchodní komora snažila zaměřit na východní Evropu, Asii a Afriku a upevnit zde svou pozici.

Mezi hlavní témata a otázky, kterými se ICC zabývá, patří: peněžní služby, daňový systém, soutěžní právo či námořní a letecká doprava.¹¹

V rámci diplomové práce je nezbytné na Mezinárodní obchodní komoru upozornit především z hlediska tvorby pravidel, podle nichž se provádí mezinárodní obchod. Tato pravidla nejsou závazná, nemají tedy povahu zákonů, avšak dle nich se řídí každodenní obchodní styk. V roce 1933 byly sestaveny Komorou první „*Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy*“. Ty však nezůstaly stále stejné a postupem času byly několikrát revidovány.¹² První revize proběhla v roce 1951, dále v roce 1962, 1974, 1983, 1993 poslední revize proběhla v roce 2007.

1.4. Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy (UCP 600)

Jak bylo předesláno výše, poslední šestá revize Jednotných zvyklostí dosáhla finální podoby v roce 2007. O čtyři roky dříve zmocnila Mezinárodní obchodní komora Komisi ICC

¹⁰ Zdroj: ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 20.

¹¹ Blíže viz ICC [online] [cit. 15. 9. 2009]. Dostupné z: <http://www.iccwbo.com/id93/index.html>.

¹² Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 9.

pro bankovní techniku a praxi (Commission on Banking Technique and Practice),¹³ která tuto revizi UCP 500 zahájila. Bankovní komise ustanovila pracovní skupinu, jejímž úkolem bylo celý projekt realizovat. Podílelo se na něm více než 400 členů Komise pro bankovní techniku a praxi.¹⁴ Spolu s dalšími odborníky a experty navrhovali vhodné změny a vkládali další podněty. UCP 600 byly poté schváleny Komisí pro obchodní mezinárodní právo (United Nations Commission on International Trade Law, UNCITRAL), která je orgánem OSN (!).

Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy nemají normativní charakter, nejsou samy o sobě závazné. Stane se tak odkazem na ně smluvními stranami. Takovýto odkaz existuje v kogentním ustanovení § 264 ods. 1 ObchZ: „*Při určení práv a povinností ze závazkového vztahu se přihlíží i k obchodním zvyklostem zachovávaným obecně v příslušném obchodním odvětví, pokud nejsou v rozporu s obsahem smlouvy nebo se zákonem.*“

Hlavní otázkou tak může být, v čem jsou Zvyklosti přínosné. V čem je jejich úprava prospěšná, když není závazná sama o sobě? Praxe států týkající se obchodních vztahů je vždy velmi odlišná. Země mají vlastní právní systém, který pochopitelně v této oblasti prosazují, proto bylo velmi žádoucí vytvořit soubor pravidel, která by unifikovala tuto problematiku. Výsledkem je poté snazší aplikace Zvyklostí, obchodování mezi subjekty a překonávání sporů ohledně akreditivů. Účastníci se již nemusí potýkat s řadou nepříjemností spočívajících v různorodosti právních úprav daného státu.

Mezinárodní průzkumy uvádějí, že 60% - 70% předložených dokumentů v rámci akreditivní operace bývá odmítnuto.¹⁵ Odstranit i tento negativní vliv bylo cílem revize, stejně tak jako snížit počet soudních sporů vzniklých v rámci akreditivní operace. Zde je nezbytné také uvést zavedení Pravidel ICC pro expertní řešení sporů (1997), zahrnující dokumentární akreditivy (DOCDEX,¹⁶ Documentary Credit Dispute Resolution Expertise). Jejich plné znění je obsaženo na stránkách ICC.¹⁷

Zvyklosti obsahují 39 článků. Úvodní (článek 2 a 3) definují a vysvětlují pojmy, což předešlé UCP 500 neobsahovaly. Jedná se například o výklad termínů jako je *prezentace*

¹³ Blíže viz ICC [online] [cit. 15. 9. 2009].

Dostupné z: <http://www.iccwbo.com/policy/banking/id2424/index.html>.

¹⁴ Mezinárodní obchodní komora: Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, UCP revize 2007, Guy Sebban: předmluva, s. 8.

¹⁵ Blíže viz ICC [online] [cit. 15. 9. 2009]. Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/court/docdex/id4493/index.html>.

¹⁶ DOCDEX, založen ICC, sídlící v Paříži, umožňuje rychlejší a méně nákladné řešení sporů v souvislosti s dokumentárními akreditivy. Strany mohou získat nezávislé a nestranné rozhodnutí během dvou až tří měsíců. Služba je poskytována v rámci Secretariat of the ICC International Court of Arbitration. Strana musí předložit relevantní dokumenty a zaplatit poplatek 5 000 USD. Porota tří expertů případ rozhodne. Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/court/docdex/id4493/index.html>.

¹⁷ Blíže viz ICC [online] [cit. 18. 9. 2009]. Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/court/docdex/id4493/index.html>.

(znamená buď předání dokumentů pod akreditivem vystavující bance nebo jmenované bance, nebo dokumenty takto předané), *bankovní den* (je den, kdy je banka běžně otevřena v místě, kde má být proveden příslušný úkon, na nějž se vztahují tato pravidla), či termín *potvrzení*. Následují ustanovení o závazcích vystavující a potvrzující banky, avizování akreditivů a změn. Druhy dokumentů (například konosament, letecký dopravní dokument apod.) a jejich přezkumu se zabývají články 14-28. Zbývající články se věnují např. částečnému čerpání, převoditelnému akreditivu,¹⁸ či postoupení výtěžku.¹⁹

Vzhledem k rozvoji elektronické formy obchodování. Zvyklosti obsahují ještě Dodatek pro elektronickou prezentaci (Supplement to UCP 600 for electronic presentation).

¹⁸ Viz podkapitola 5. 6.

¹⁹ Viz podkapitola 5. 6.

2. Smlouva o otevření akreditivu v českém právním řádu

Kromě Zvyklostí se subjekty akreditivní operace řídí smlouvou o otevření akreditivu (dále jen Smlouva), která se řadí mezi tzv. *smlouvy bankovních služeb*. Důvodem pro označení je skutečnost, že jedním ze subjektů se stává banka. Mezi další kontrakty tohoto druhu patří dále smlouva o inkasu, smlouva o bankovním uložení věci, smlouva o běžném a vkladovém účtu.²⁰ Z hlediska postavení banky v rámci dané smlouvy se bankovní smlouvy dělí na aktivní a pasivní. Za pasivní jsou považovány ty, v nichž má banka postavení dlužníka a na jejichž základě získává peněžní prostředky. Mezi tyto pasivní smlouvy patří například smlouva o běžném účtu. Aktivní bankovní smlouvy jsou ty, v nichž má banka postavení věřitele (smlouva o úvěru). Vedle aktivních a pasivních bankovních smluv se vyskytují smlouvy, označované jako přidružené, mezi které patří právě smlouva o otevření akreditivu.²¹

2.1. Charakteristika smlouvy a její podstatné části

Smlouva je v českém právním řádu zakotvena v ustanoveních § 682 - § 691 ObchZ (hlava II.: „*Zvláštní ustanovení o některých obchodních závazkových vztazích*“). Úprava Smlouvy vychází z úpravy obsažené v zákoně č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním styku.²² Akreditivu se v zákoně věnoval Oddíl 1 dvacátého Dílu, který se nazýval *Některé smlouvy o bankovních obchodech*, což v aktuální právní úpravě je vynecháno a konkrétní smlouvy jsou již přímo zařazeny pod díly. Další rozdíl spatřuji v poměru rozsahu ustanovení o akreditivních obecně a na druhé straně o již konkrétním akreditivu dokumentárním. Druhému jmenovanému je věnována podstatně menší část a naopak se zákon více zaměřuje na obecná ustanovení včetně vztahu banky k oprávněnému, vztahem příkazce k bance apod.

Co tedy přináší současná právní úprava? Především se jedná o smlouvu *pojmenovanou*, jejíž obsah dohodnutý stranami musí zahrnovat podstatné části, které jsou obsaženy v základním ustanovení § 682 ObchZ.²³ Toto ustanovení je kogentní s ohledem na

²⁰ Blíže viz MAREK, K. *Smluvní typy druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku*. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 1999. s. 295.

Masarykova Univerzita, 1999. s. 294.

²¹ Blíže viz PLÍVA, S. - ELEK, Š. - LIŠKA, P. - MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009. s. 24.

²² Konec účinnosti 31.12.1991, blíže viz LIŠKA, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 120.

²³ Blíže viz. MAREK, K. *Smluvní typy druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku*. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 1999. s. 295.

ustanovení § 263 odst. 2 stejného právního předpisu.²⁴ Ostatní právní úprava Smlouvy je dispozitivní.

Zákon tedy jasně definuje podstatné části smlouvy, s nimiž se strany musí vypořádat, aby zajistily její platnost. Smlouvou o otevření akreditivu na sebe bere banka závazek, že poskytne určité osobě na účet příkazce určité plnění. Oprávněný však je povinen splnit do určité doby stanovené podmínky. Bankou je míněna právnická osoba, která byla založena jako akciová společnost a má oprávnění jako banka působit.²⁵ Podle ustanovení § 762 odst. 2 ObchZ. však může smlouvu o otevření akreditivu uzavřít i jiná osoba.²⁶ Další podstatnou součástí je závazek příkazce zaplatit bance úplatu, z čehož vyplývá, že smlouva je ze zákona vždy *úplatná*. Je však zcela dostačující, že ze smlouvy pouze vyplývá závazek příkazce za otevření akreditivu zaplatit, tedy výše částky nemusí být určena. „*Za úplatu smlouvenou je třeba považovat i úplatu stanovenou podle sazebníku banky, pokud je ve smlouvě na sazebník odkázáno.*“²⁷ Úplata obvyklá v době uzavření smlouvy bude uhrazena v případě, že není domluvena smluvně.

Pro příklad: vzor smlouvy o otevření dokumentárního akreditivu vydaný Komerční bankou, a.s. obsahuje odměnu banky v bodě třetím: „*Klient se zavazuje uhradit Bance ceny za veškeré služby, které Banka Klientovi poskytne v souvislosti s plněním této Smlouvy. Výše a splatnost cen za tyto služby se řídí Sazebníkem účinným ke dni, kdy je příslušná služba Klientovi poskytována. Cena, jejíž splatnost není v Sazebníku stanovena, je splatná v den poskytnutí služby....V případě, že nedojde k otevření Akreditivu, popřípadě k poskytnutí plnění na základě otevření akreditivu Oprávněnému z důvodu na straně Klienta nebo Oprávněného, uhradí Klient Bance náklady vynaložené na plnění povinností Banky podle této Smlouvy....Veškeré pohledávky Banky vzniklé v souvislosti s touto Smlouvou podle tohoto článku jsou hrazeny v Kč., bez ohledu na měnu, ve které pohledávka vznikla....*“²⁸

Další obligatorní podmínkou Smlouvy, kterou ObchZ stanovuje, je její *písemná forma*.

Velmi důležité pro pochopení povahy závazkového vztahu je dále ustanovení § 261 odst. 3 písm. d), neboť tento určuje jeho povahu. Jedná se o *závazkový vztah absolutní*, protože obchodním zákoníkem se vztahy řídí vždy ze smlouvy o otevření akreditivu neohledně na povahu účastníků. Není tedy třeba zkoumat, zda subjekty jsou podnikateli či nikoli, byla-li

²⁴ Strany se nemohou odchýlit od základních ustanovení v této části a od ustanovení, která předepisují povinnou písemnou formu právního úkonu.

²⁵ Blíže viz ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. - TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1215.

²⁶ Viz podkapitola 3.5.

²⁷ ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. - TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1216.

²⁸ Komerční banka, a.s. *Vzor smlouvy o otevření dokumentárního akreditivu*.

uzavřena smlouva o otevření akreditivu, řídí se výlučně obchodním zákoníkem, nikoli zákoníkem občanským.

V dalších ustanoveních o Smlouvě se zákon věnuje jednotlivým vztahům mezi subjekty. Poslední tři ustanovení právního předpisu popisují druhy akreditivů, přičemž právní úprava výslovně zmiňuje pouze *dokumentární akreditiv*, neboť ustanovení o *jiných akreditivech* jen stroze odkazuje právě na ustanovení o dokumentárním akreditivu. Praxe však zná další dělení.²⁹

Na závěr bych chtěla upozornit, že smlouva o otevření akreditivu se blíží smlouvě ve prospěch třetího, která je upravena v občanském zákoníku. Avšak u první zmiňované je třetí osoba oprávněna pouze tehdy, splní-li předem známé a stanovené podmínky.³⁰

smlouva o otevření akreditivu:

pojmenovaná
úplatná
písemná
závazkový vztah absolutní

podstatné části smlouvy:³¹

určení příkazce
určení oprávněného
určení plnění, které se zavazuje banka poskytnout na účet příkazce
určení podmínek, které musí splnit oprávněný
určení doby, do které musí být podmínky splněny
stanovení závazku příkazce zaplatit bance úplatu

2.2. Akreditivní listina

Banka v souladu se smlouvou písemně sdělí oprávněnému, že v jeho prospěch otevírá akreditiv, a oznámí mu jeho obsah. Děje se tak pomocí tzv. akreditivní listiny. Oznámení je třeba chápat ve smyslu ustanovení § 45 odst. 1 občanského zákoníku.³² Ve Smlouvě lze sjednat konkrétní datum, ke kterému má být akreditivní listina doručena beneficiantovi, také zde může být stanoveno, že příkazce bance udělí dodatečný pokyn k doručení akreditivní

²⁹ Viz kapitola šestá.

³⁰ Blíže viz PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl.* Praha: Linde, 1999. s. 682.

³¹ PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl.* Praha: Linde, 1999. s. 468.

³² Tamtéž s. 476.

listiny. Pokud není taková dohoda obsažena ve Smlouvě, banka vystaví a doručí akreditivní listinu beneficiantovi bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy (spojení „bez zbytečného odkladu“ je třeba posuzovat z hlediska konkrétních okolností).³³

Ustanovení § 683 ObchZ uvádí další náležitosti akreditivní listiny: *v akreditivní listině musí být určeno plnění, ke kterému se banka zavazuje, doba platnosti akreditivu a akreditivní podmínky, jež má oprávněný v této době splnit k tomu, aby se mohl domáhat plnění vůči bance.*

akreditivní listina musí tedy obsahovat:³⁴

určení plnění, ke kterému se banka zavazuje
dobu platnosti akreditivu
akreditivní podmínky, které má oprávněný splnit, aby se mohl domáhat plnění

Strany si však mohou dohodou rozšířit nebo zúžit obsah akreditivní listiny, a to vzhledem k dispozitivnosti výše uvedeného ustanovení. Pokud tak však neučiní a listina nebude obsahovat zákonem předepsané náležitosti, bylo by ji nutné považovat za neplatnou.³⁵

V souvislosti s danou problematikou bych chtěla poukázat na **rozhodnutí Nejvyššího soudu RV II 370/31 ze dne 14. 5. 1924.**

V tomto případě NS rozhodoval o nároku na náhradu škody proti bance, která zaplatila oprávněnému, ačkoli nebyly splněny podmínky akreditivu. Po zamítnutí žaloby oběma nižšími soudy NS napadený rozsudek i rozsudek prvního stupně zrušil a vrátil věc soudu prvního stupně. Dovolacím důvodem bylo nesprávné posouzení právní věci.³⁶

Žalovaná banka vyplatila peníze i přesto, že nebyly splněny podmínky dané v akreditivní listině, když důsledně nezkoumala podmínky a dokumenty. Adresa duplikátu nákladního listu, na jehož základě banka peníze vyplatila, se neshodovala s akreditivními podmínkami. Banka nesmí sama o sobě měnit podmínky, je povinna přesně je dodržet a neodchylovat se od nich. Je dále třeba, aby doklady zkoumala s náležitou pozorností. Tím, že

³³ LIŠKA, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 122.

³⁴ Tamtéž

³⁵ Ve smyslu ustanovení § 267 odst. 1 ObchZ: jestliže je neplatnost právního úkonu stanovena pouze na ochranu některého účastníka, může se této neplatnosti dovolávat pouze tento účastník. To neplatí pro smlouvy uzavřené podle části druhé tohoto zákona. Blíže viz PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl.* Praha: Linde, 1999. s. 475.

³⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 14. 5. 1924 RV II 370/31 in PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl.* Praha: Linde, 1999. s. 491.

banka vyplatila peníze, aniž by byly dodrženy akreditivní podmínky, porušila smlouvu o otevření akreditivu, a žalobkyni tak vznikla škoda.³⁷

Závěrem doložím, že akreditivní listina není cenným papírem.³⁸

³⁷ Tamtéž

³⁸ BEJČEK, K. - ELIÁŠ, K. - RABAN, P. - a kol. *Kurs obchodního práva*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. s. 435.

3. Subjekty

V následující kapitole podávám v souladu s právní úpravou výčet účastníků akreditivní operace a interpretuji jejich práva a povinnosti včetně jejich vzájemných vztahů. Definice účastníků obsahují zejména Zvyklosti (čl.2), neboť ObchZ nezná například termín vystavující či avizující banka.

Strany, které se zúčastňují akreditivní operace, jsou:

- **příkazce** akreditivu - kupující³⁹ (importér, odběratel), tedy ten, který žádá svou banku o otevření akreditivu.
- **beneficient** - prodávající⁴⁰ (exportér, dodavatel), který je oprávněný z akreditivu, strana, v jejíž prospěch je akreditiv vystaven.
- **vystavující** banka (otevřející akreditiv) - banka příkazce, která vystavuje svůj závazek na žádost příkazce ve prospěch beneficianta akreditivu.⁴¹
- **avizující** banka (oznamující akreditiv) - banka beneficianta, která avizuje akreditiv na žádost vystavující banky. Může být i jmenovanou bankou (požádá-li o to vystavující banka, poté jmenovaná banka je oprávněna akreditiv proplatit), nebo ještě navíc může být i **potvrzující bankou** - pokud se sama zaváže poskytnout plnění podle akreditivu.⁴²
- **další banka** - další avizující banka, popřípadě potvrzující banka, která je odlišná od avizující banky.
- **hojící banka** - která na základě zmocnění od vystavující banky poskytne potvrzující (popřípadě avizující) bance „hojení“ (uhradí z účtu vystavující banky částku, která byla vyplacena beneficiantovi akreditivu).⁴³

Postup při provádění akreditivní transakce⁴⁴ je znázorněn v následujícím schématu.⁴⁵

1) Exportér (beneficient) a importér (příkazce) si sjednají podmínky obchodu včetně platební podmínky zaplacení prostřednictvím akreditivu .

³⁹ Může být i prodávající, uvedené „role“ jsou zvoleny z hlediska nejčastějšího použití.

⁴⁰ Může být i kupující, uvedené „role“ jsou zvoleny z hlediska nejčastějšího použití.

⁴¹ Blíže viz ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 23.

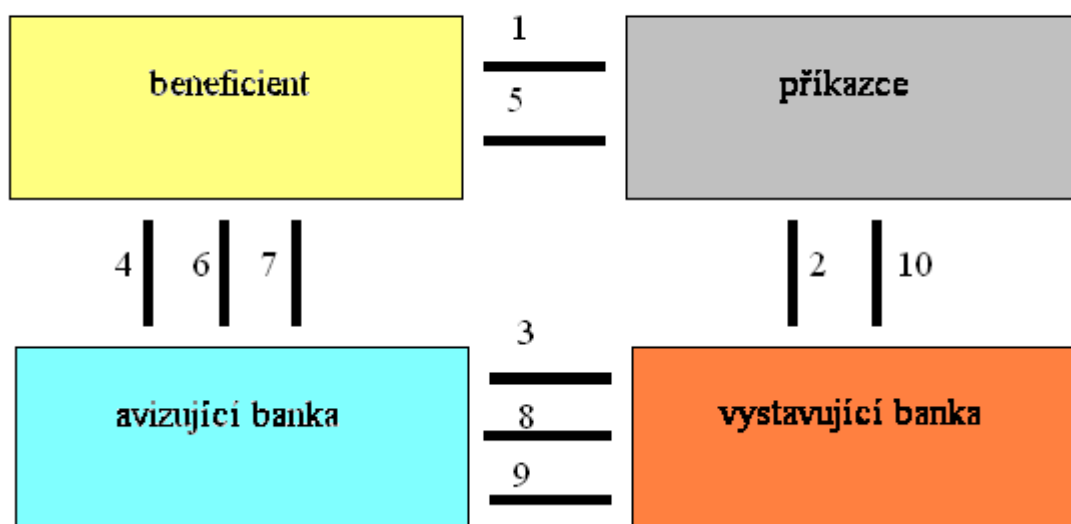
⁴² Tamtéž

⁴³ Tamtéž

⁴⁴ Pro transakci je vybrána pozice příkazce jako kupujícího a beneficianta jako prodávajícího, mezi těmito subjekty je tak uzavřena kupní smlouva.

⁴⁵ Blíže viz ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 24.

- 2) Příkazce požádá svou banku, aby vystavila akreditiv ve prospěch beneficianta.
- 3) Vystavující banka akreditiv oznamuje (avizuje) beneficiantovi, přičemž mu může být akreditiv avizován prostřednictvím jeho banky (avizující). Vystavující banka akreditiv zasílá avizující bance.
- 4) Avizující banka ověřuje pravost akreditivu a oznámí jej beneficiantovi (vystavující banka může avizující banku požádat o potvrzení akreditivu - učiní-li tak, stane se bankou potvrzující).
- 5) Exportér (beneficiant) odešle zboží a zkompletuje dokumenty, které jsou požadované akreditivem.
- 6) Exportér předloží poté tyto dokumenty avizující bance.
- 7) Avizující banka zkontroluje tyto dokumenty. Pokud je avizující banka vystavující bankou oprávněna dokumenty proplatit (jmenovaná banka), může tak učinit podle akreditivních podmínek, pokud avizující banka akreditiv potvrdila a byly jí předloženy náležité dokumenty, musí banka plnit dle akreditivních podmínek.
- 8) Dále tato avizující či potvrzující banka pošle dokumenty vystavující bance.
- 9) Vystavující banka zkontroluje dokumenty, a odpovídají-li akreditivním podmínkám, uhradí jejich hodnotu avizující bance (potvrzující bance).
- 10) Importér (příkazce) zaplatí vystavující bance částku v souvislosti s akreditivem.

zdroj: ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 24.

3.1. Vztah mezi příkazcem a oprávněným

Základním vztahem akreditivní operace je vztah mezi příkazcem a oprávněným, který je dán uzavřením obchodní smlouvy. V této smlouvě se příkazce a oprávněný mimo jiné dohodnou na podmínce zaplacení prostřednictvím dokumentárního akreditivu a zároveň se domluví na akreditivních dokumentech a na dalších podmínkách.⁴⁶ Podle ustanovení § 685 ObchZ je závazek banky z akreditivu nezávislý na právním vztahu mezi příkazcem a oprávněným. Banka je tak povinna plnit, pokud jsou splněny podmínky dle akreditivní listiny. Nezávislost závazku znamená, že pro vztah mezi bankou a oprávněným je rozhodující obsah akreditivní listiny. Operace banky je tudíž oddělena od závazkových vztahů, které vznikají mezi klientem banky a dalšími subjekty. Banka zde vystupuje jako pouhý nástroj klienta. Celá tato situace pak posiluje postavení věřitele, který má vyšší jistotu, že jeho nárok bude uspokojen. Z hlediska povinnosti banky poskytnout plnění tak nehraje roli kauza závazku a beneficent nemusí kauzu prokazovat, aby mu bylo poskytnuto plnění.⁴⁷

Nutné je zmínit ještě článek 4 Zvyklostí: *„akreditiv je transakce oddělená od kupní nebo jiné smlouvy, jež může tvořit jeho podklad. Banky se žádným způsobem nezabývají ani nejsou vázány takovým kontraktem..... tudíž závazek banky honorovat,⁴⁸ negociovat⁴⁹ nebo splnit jakýkoliv jiný závazek v rámci akreditivu nepodléhá nárokům nebo námitkám ze strany příkazce vyplývajícím z jeho vztahu k vystavující bance nebo beneficentovi.“*

3.2. Vztah mezi příkazcem a bankou (vystavující)

Výše uvedený vztah je dán smlouvou o otevření akreditivu. Příkazce je ze smlouvy s beneficentem povinen zabezpečit vystavení dohodnutého akreditivu, a proto žádá o vystavení akreditivu svou (vystavující) banku, která následně akreditiv vystaví. Protože má banka svůj vlastní závazek zaplatit proti dokumentům (odpovídají-li akreditivním podmínkám) a tento závazek je nezávislý na závazku příkazce zaplatit bance, vystavující banka nese úvěrové riziko příkazce⁵⁰ a z tohoto důvodu se proti riziku zajišťuje.⁵¹ Aby banka snížila vznik případů, kdy dlužník nebude moci dodržet lhůty splatnosti úvěru nebo nebude

⁴⁶ Blíže viz ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 27.

⁴⁷ Blíže viz PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl*. Praha: Linde, 1999. s. 480.

⁴⁸ Znamená: a) zaplatit na viděnou, jestliže je akreditiv použitelný platbou na viděnou b) vzít na sebe závazek k odložené platbě a zaplatit při splatnosti, jestliže je akreditiv použitelný odloženou platbou c) akceptovat cizí směnku („tratu“) vystavenou beneficentem a zaplatit při splatnosti, jestliže je akreditiv použitelný akceptací (článek 2, UCP 600, revize 2007).

⁴⁹ Znamená: koupě cizí směnky jmenovanou bankou nebo dokumentů v rámci předání dokumentů poskytnutím platby beneficentovi (článek 2, UCP 600, revize 2007).

⁵⁰ Riziko, že příkazce nezaplatí řádně a včas.

⁵¹ ANDRLE, Pavel. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 24.

dokonce schopen platit vůbec, volí banka různé metody a postupy, kterými si ověřuje žadatele o úvěr. K těmto postupům patří:⁵²

1. analýza úvěrové způsobilosti žadatele⁵³
2. limitování úvěru⁵⁴
3. úvěrové zajištění⁵⁵
4. bankovní kontrola⁵⁶

Pro příklad: vzor smlouvy o otevření akreditivu vydané Komerční bankou, a.s. obsahuje v bodě osmém ustanovení o *zajištění pohledávek* - zástavní právo k pohledávce: „Klient tímto zřizuje ve prospěch Banky zástavní právo k pohledávce Klienta za Bankou ve výši -- vzniklé převodem prostředků Klienta na vnitřní účet Banky č. -- na základě Bankou akceptované Žádosti o provedení převodu prostředků k zajištění dokumentárního akreditivu ze dne -- a na základě této smlouvy.“⁵⁷

3.3. Vztah mezi oprávněným a bankou (vystavující)

Podle P. Andrleho je tento vztah pro akreditivní operaci zásadní. „Zároveň se také nejedná o běžný vztah obchodního práva, neboť vystavením akreditivu nevzniká běžný obchodní smluvní vztah mezi vystavující bankou a beneficiem, protože ten by předpokládal vyvážené povinnosti a závazky na obou stranách.“⁵⁸ Závazek poskytnout plnění má pouze vystavující banka, pokud beneficiem splní podmínky. Obecně je přijímán názor, že se jedná o neodvolatelnou, časově určenou nabídku banky směrem k beneficiem na uzavření kontraktu. Pokud ten předloží potřebné dokumenty, má se za to, že přijal nabídku, a banka musí plnit dle akreditivních podmínek.⁵⁹

3.4. Vztah mezi oprávněným a bankou (avizující)

Avizující banka akreditivní operaci provádí podle příkazu a zmocnění, který je jí dán vystavující bankou. Banka, která akreditiv pouze avizovala a tudíž není zavázána k plnění, tímto avizováním odpovídá beneficiem za to, že je akreditiv použitelný. Použitelnost

⁵² Blíže viz BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. s. 73.

⁵³ Posouzení úvěrové způsobilosti žadatele o úvěr, které zahrnuje hodnocení právních poměrů a důvěryhodnosti žadatele, analýzu hospodářské situace apod. BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. s. 73.

⁵⁴ Stanovení nejvyšší částky úvěru, kterou je banka ochotna poskytnout klientovi. BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. s. 76.

⁵⁵ Sem patří například ručení, zástava či postoupení pohledávek. BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. s. 77.

⁵⁶ Cílem bankovní kontroly je ověřování, zda nedochází ke zhoršování finančního postavení dlužníka. BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. s. 78.

⁵⁷ Komerční banka, a.s. *Vzor smlouvy o otevření dokumentárního akreditivu*.

⁵⁸ ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 28.

⁵⁹ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 29.

znamená, že beneficentem předložené dokumenty odpovídají akreditivním podmínkám, vystavující banka je přijala a akreditiv může být podle způsobu použitelnosti čerpán - například čerpání akreditivu použitelného platbou na viděnou, čerpání akreditivu použitelného odloženou platbou či čerpání akreditivu použitelného akceptací směnky.⁶⁰ Článek 9 Zvyklostí zdůrazňuje skutečnost, že *avizováním akreditivu avizující banka stvrzuje, že se ujistila o zjevné pravosti akreditivu nebo změny, a že toto avízo přesně odráží podmínky obdrženého akreditivu.*⁶¹ Ve stejném článku je také dále stanoveno, že *avizující banka může použít služeb jiné banky. Avizováním akreditivu nebo změny druhá avizující banka stvrzuje, že se ujistila o pravosti avíza, které obdržela, a toto avízo odráží podmínky akreditivu.*

3.5. Role banky v akreditivní operaci

Jak bylo předesláno v druhé kapitole, smlouva o otevření akreditivu patří mezi *smlouvy bankovních služeb*, neboť jedním ze subjektů se stává banka, která tak hraje významnou roli v akreditivní operaci.⁶²

Na základě smlouvy je banka zavázána poskytnout druhé smluvní straně určité služby, které jsou vymezené ve smlouvě. Banky většinou smlouvy uzavírají s odkazem na všeobecné obchodní podmínky, které vydávají a které jsou obchodními podmínkami ve smyslu ustanovení § 273 ObchZ. Obchodní podmínky lze charakterizovat jako pravidla vymezující práva a povinnosti smluvních stran. Závazná pro smluvní strany jsou z důvodu, že na ně ve smlouvě odkážou.⁶³

Pro příklad: úvodní ustanovení vzoru smlouvy o otevření akreditivu Komerční banky, a.s. obsahují skutečnost, „že v souladu s § 273 obchodního zákoníku jsou nedílnou součástí této Smlouvy Všeobecné obchodní podmínky Banky. Podpisem Smlouvy Klient potvrzuje, že se seznámil se zněním Všeobecných podmínek a souhlasí s nimi.“⁶⁴

Všeobecné obchodní podmínky České spořitelny, a.s. upravují základní pravidla, „která budou uplatněna na veškeré vztahy vznikající mezi Bankou a Klientem. (Z důvodu vývoje právního prostředí, rozvoje technologií a obchodní politiky Banky je Banka oprávněna Všeobecné obchodní podmínky změnit. Než tak učiní, je povinna informovat Klienta o této změně, a to nejpozději dva měsíce přede dnem, kdy mají změny nabýt účinnosti). Všeobecné obchodní podmínky tvoří nedílnou součást smlouvy mezi Bankou a Klientem v případě, že na ně smlouva odkazuje a jsou ke smlouvě přiloženy, resp. jsou Klientovi známy. Mezi základní pravidla v rámci

⁶⁰ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 75.

⁶¹ ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 29.

⁶² Pojem banka je vymezen v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách. Bankami se tak rozumí právnické osoby se sídlem v České republice, které jsou založeny jako akciová společnost a které na základě licence přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry. V ustanovení § 1 odst 3) tohoto zákona je výslovně jmenována i možnost, aby banky na základě licence otvíraly akreditivy.

⁶³ Blíže viz PLÍVA, S. - ELEK, Š. - LIŠKA, P. - MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009. s. 26.

⁶⁴ Komerční banka, a.s. *Vzor smlouvy o otevření dokumentárního akreditivu*. 2009.

*jednání mezi Klientem a Bankou patří například prokazování totožnosti, kdy Klient musí na požádání prokázat svou totožnost. Dále Podmínky upravují způsob komunikace s Bankou, odpovědnost Banky, vedení platebního účtu, ustanovení o platebních kartách, či vymezení základních pojmů.*⁶⁵

Jako subjekt akreditivní operace byla zatím zmíněna banka. Avšak podmínka, aby jedním ze subjektů smlouvy o otevření akreditivu byla banka, je prolomena ustanovením § 762 odst 1) ObchZ, které normuje, že ustanovení upravující bankovní záruku, smlouvu o otevření akreditivu, smlouvu o inkasu, smlouvu o bankovním uložení věci, smlouvu o běžném účtu, smlouvu o vkladovém účtu platí i pro případy, kdy místo banky bankovní záruku poskytuje a uvedené smlouvy uzavírá jiná osoba, která je k tomu oprávněna. P. Liška zastává tudíž názor, že smlouvu o otevření akreditivu mohou uzavřít spořitelni a úvěrní družstva podle zákona č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících. Ustanovení § 3 výše zmíněného zákona normuje, že spořitelni a úvěrní družstvo je oprávněno otevřít akreditiv pro své členy.⁶⁶

Jak již bylo uvedeno, v rámci akreditivní operace nemusí být subjektem pouze jedna banka, proto je vhodné popsat dále vztah mezi vystavující a avizující bankou a vztah mezi vystavující a hojící bankou:

- **vztah mezi vystavující bankou a bankou avizující akreditiv**

Vystavující banka, aby splnila závazek ze smlouvy s příkazcem, využívá často služeb další banky - avizující banky, která bývá v zemi beneficianta. Vztah mezi oběma bankami je přirovnáván k mandátnímu vztahu: mandant - vystavující banka, mandatář - avizující banka, která tedy vystaví akreditiv a pošle jej avizující bance. Avizující banka ověří pravost akreditivu a avizuje ho beneficiantovi.⁶⁷

- **vztah mezi vystavující a hojící bankou**

Vztah mezi vystavující a hojící bankou vznikne, pokud vystavující banka uhrazuje jmenované (potvrzené) bance jí zaplacenou výši částky prostřednictvím tzv. mezibankovního hojení (bank-to-bank reimbursements). Úhrada probíhá tak, že vystavující banka zmocní jmenovanou (potvrzující) banku k hojení prostřednictvím hojící banky. Pokud tato hojící banka dostane příkaz (od vystavující banky) k hojení, částku jmenované (potvrzující) bance uhradí. Vystavující banka má u hojící banky otevřený účet a hojící banka provádí úhradu částky z účtu vystavující banky. Vztah mezi hojící a vystavující bankou je z povahy věci

⁶⁵ Česká spořitelna, a.s. *Všeobecné obchodní podmínky*. 2009.

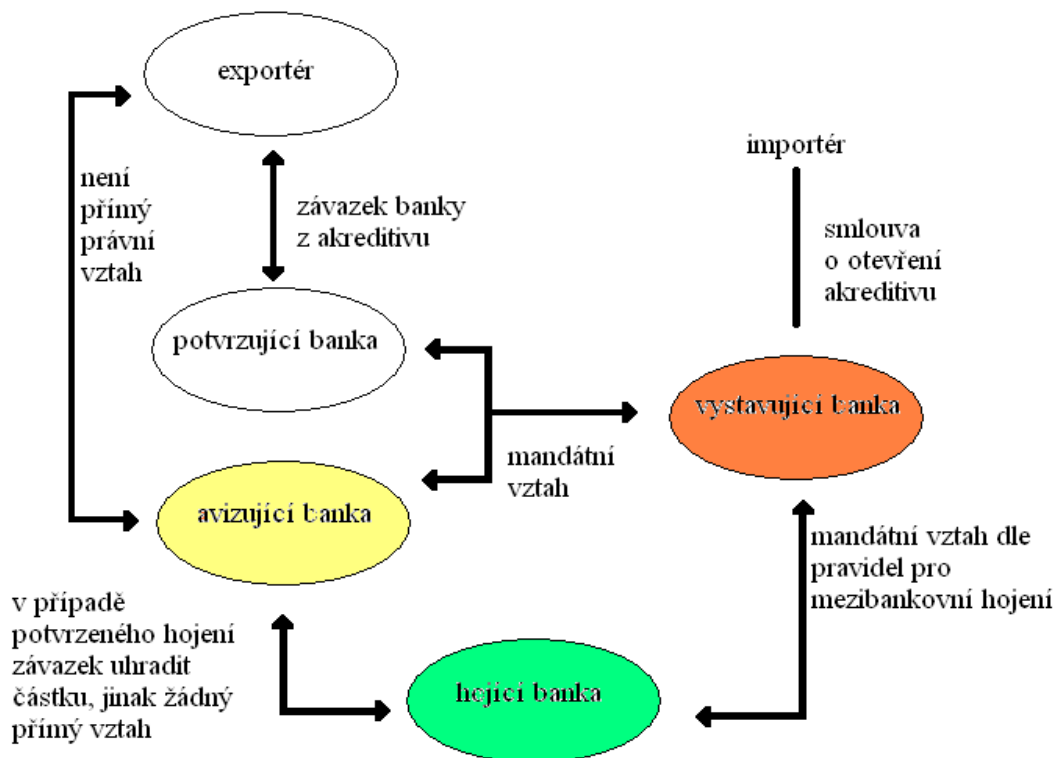
⁶⁶ Blíže viz LIŠKA, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 120.

⁶⁷ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 29.

vztahem mandátním. Pro tento účel Mezinárodní obchodní komora vytvořila pravidla pro tento typ platby: *Jednotná pravidla pro mezibankovní hojení*.⁶⁸

Zvyklosti ve svém článku 13 jasně normují: že pokud akreditiv stanoví, že jmenovaná banka („banka žádající hojení“) má na základě žádosti obdržet hojení od jiné strany („hojící banky“), musí akreditiv uvádět, zda se hojení řídí pravidly ICC pro mezibankovní hojení platnými ke dni vystavení akreditivu.

Pro pochopení vztahu viz následující schéma:

zdroj: ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 27.

Z hlediska postavení banky vůči klientovi se akreditiv dělí na exportní a importní. Exportní akreditiv je ten, kdy banka stojí na straně beneficianta (vývozce zboží), kdežto u akreditivu importního náleží bance místo vedle příkazce (dovozce zboží).

⁶⁸ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 30.

4. Význam akreditivu v tuzemské a mezinárodní obchodní praxi

Z praktického hlediska jsou velmi důležité funkce akreditivu, neboť subjekty, které volí platbu (platební podmínky) akreditivem, jich chtějí využít a chtějí tak eliminovat možná rizika v rámci obchodní transakce. Z tohoto důvodu funkce akreditivu znovu stručně zdůrazňuji. Zaprvé akreditiv má funkci *platební*, neboť banka plní závazek na místo dlužníka (příkazce), avšak na jeho účet. Druhá funkce, která je využívána, je *zajišťovací* funkce, jež usnadňuje uspokojení pohledávky pro oprávněného.⁶⁹ Na tyto funkce je kladen důraz jak v mezinárodním, tak i v tuzemském obchodě.

4.1. Uplatnění akreditivu v mezinárodním obchodě

Význam akreditivu je nepochybný zejména na mezinárodní úrovni. Pokud se subjekt rozhodne uzavřít například kupní smlouvu s jinou společností, která sídlí v zahraničí, je pro ni velmi výhodným platebním stykem právě akreditiv, neboť transakce se provádí přes banku, která je považována za velmi věrohodnou instituci. Jaké faktory ovlivňují obchodní společnosti při výběru obchodního partnera? Jaké je využití akreditivů ve světě? Poslední část následující podkapitoly je věnována vybraným zemím, ve kterých je platba akreditivem velmi častým platebním nástrojem.

4.1.1. Faktory při volbě vstupu na mezinárodní trh, druhy platebních podmínek

Při vstupu na zahraniční trh je nezbytné, aby subjekty byly důkladně informovány o vyspělosti trhu dané země a o dalších faktorech, mezi které patří zejména *ekonomické prostředí* - míra inflace a nezaměstnanosti, platební bilance, demografický vývoj či hospodářský růst. Dalším faktorem je *politické prostředí* - zejména v politická stabilita, politický systém, ale také například korupční prostředí. *Právní prostředí* se stává také významným aspektem, který podnikatelé zkoumají - stabilita legislativního prostředí, možnost nákupu nemovitostí či pozemků. Pak již konkrétním faktorem je pochopitelně *charakteristika obchodního partnera* - právní forma společnosti, její postavení na trhu, reference apod.⁷⁰

⁶⁹ Blíže viz ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. - TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. s. 1215.

⁷⁰ Blíže viz MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. s. 14.

faktory při volbě vstupu na mezinárodní trh:

ekonomické prostředí
politické prostředí
právní prostředí
charakteristika obchodního partnera

V závislostech na výše uvedených faktorech podnikatel volí konkrétní druh platební podmínky tak, aby pro něj obchodní operace byla co nejvýhodnější a nejbezpečnější. Mezi nejčastěji používané platební podmínky patří:⁷¹

částečné placení předem v kombinaci s dalšími platebními podmínkami
dokumentární akreditivy
dokumentární inkasa
dodávky na otevřený účet
ostatní úvěry

Platbu prostřednictvím akreditivu si subjekt vybírá, protože se snižují některá nebezpečí spojená s nedodržením smlouvy - s neprovedením platby. S podnikáním na zahraničních trzích jsou totiž spojena některá rizika, která vyplývají například z ekonomické či politické situace apod. (tak jak bylo uvedeno výše). Tato rizika lze rozdělit na následující typy: rizika tržní, rizika komerční, rizika teritoriální a další typy.⁷²

- **Rizika tržní:** riziko spojené s možností, že nastanou změny tržních podmínek a podnik nedosáhne předpokládaného výsledku nebo utrpí ztrátu. Toto riziko nese podnikatelský subjekt jak ve vnitřní ekonomice, tak v zahraničním obchodě. Změna tržní situace může být způsobena například změnou nabídky a poptávky po určitém zboží, změnami v technologiích, sezónními výkyvy apod.⁷³

- **Riziko komerční:** takto bývají označována ta rizika, která vyplývají z nesplnění závazku obchodním partnerem. Komerční rizika se vyskytují i na vnitřním trhu, avšak na zahraničním trhu vystupují výrazněji z důvodů odlišností těchto trhů - odlišné právní prostředí, ekonomické podmínky, obchodní zvyklosti či sociálně-kulturní zvláštnosti. Stejně

⁷¹ MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. s. 75.

⁷² Blíže viz MACHKOVÁ, H. - SATO, A. - ZAMYKALOVÁ, M. - a kol. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha : GRADA Publishing, 2002, s. 148.

⁷³ Tamtéž

tak lze poznamenat, že informace o zahraničních obchodních partnerech jsou obtížněji dostupné. Jaká bude intenzita komerčního rizika tedy záleží především na výběru obchodního partnera a právního zajištění daného závazkového vztahu.⁷⁴

Komerční riziko se projevuje v těchto formách: odstoupení obchodního partnera od kontraktu, dále nesplnění plnění kontraktu dodavatelem, bezdůvodné nepřevzetí zboží odběratelem, platební nevůle dlužníka a platební neschopnost dlužníka. Právě poslední jmenovaná forma vede k důvodu, aby podnikatelský subjekt volil platbu akreditivem, která může riziko eliminovat. Právě strach z insolvence obchodního partnera vede k volbě využití prostředníka, což má za následek používání služeb finančních institucí.⁷⁵

• **Rizika teritoriální:** jedná se o rizika, která vyplývají z nejistoty politického vývoje daných zemí, avšak mohou být důsledkem i přírodních katastrof či embarga. Politická nestabilita narušuje hospodářské vztahy se zeměmi a může mít negativní vliv na výsledky jednotlivých obchodních transakcí a na realizaci podnikatelských záměrů. Projevem těchto rizik může být nečekaná nutnost omezení nebo přerušování hospodářských vztahů a následné škody (nezaplacené pohledávky, ztráty nákladů apod.). Preventivním opatřením je získávání informací o jednotlivých zemích, které jsou předmětem podnikatelského záměru. Na prognózách teritoriálních rizik jsou zainteresovány jak podniky, tak i banky či pojišťovny. Metodika hodnocení rizikovosti je poté rozvinuta řadou agentur (tzv. ratingové služby).⁷⁶

Pro příklad: „*Coface Czech Credit Management Services, spol. s r.o je společnost, která byla založena v roce 1991. Jejím cílem je pomáhat firmám v optimálním rozhodování a přispívat tím k rozvoji a ochraně jejich obchodních vztahů. Společnost poskytuje řadu služeb, jakými jsou například identifikace společností, vyhodnocení úvěrové situace obchodních partnerů až po inkaso a správu pohledávek. Monitorovací služba (monitoring) informuje klienty o změnách situace zákazníka, a tudíž zlepšuje procesy rozhodování a řízení rizik. Klienti mají své konkrétní potřeby, a proto si mohou vybrat, jaké firmy a které parametry chtějí sledovat, a jsou pak automaticky informováni o změnách. V důsledku těchto informací mohou přijímat včasná aktivní opatření a rychle reagovat na kritické události.*“⁷⁷

⁷⁴ Blíže viz MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. s. 150.

⁷⁵ Blíže viz MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. s. 151.

⁷⁶ Blíže viz MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. s. 152-3.

⁷⁷ *Coface Czech* [online] [cit. 2. 10. 2009]. Dostupné z: <http://www.coface.cz/>.

Země z hlediska hodnocení teritoriálního rizika jsou klasifikovány do 7 rizikových kategorií. Nejvyšší úroveň teritoriálního rizika představuje 7. kategorie. Naopak země s 1. kategorií představují minimální úroveň rizika. Pro příklad výběr zemí dle kategorií:⁷⁸

země zařazené do **kategorie 0**, např.:

Austrálie	Itálie	Švýcarsko
Belgie	Japonsko	USA
Česká republika	Rakousko	Velká Británie
Francie	Španělsko	Německo

země zařazené do **kategorie 5**, např.:

Ázerbajdžán	Chorvatsko	Papua N. Guinea
Dominikánská rep.	Indonésie	Paraguay
Guatemala	Makedonie	Vietnam

země zařazené do **kategorie 7**, např.:

Haiti	Libanon	Somálsko
Kuba	Nepál	Srbsko
Libérie	Pákistán	Ukrajina

zdroj: Exportní garanční a pojišťovací společnost [online] Dostupné z: <http://www.egap.cz/klasifikace-zemi/index.php>.

Je otázkou, zda existují země, které nejsou bankami při akreditivní operaci akceptovány. Taková omezení existují a vyplývají zpravidla z mezinárodních embarg. Banky kontrolují nejen subjekty, ale také země odkud pocházejí. V současné době není žádná země na seznamu „zakázaných“ zemí.

4.1.2. Využití akreditivu ve světě

Dokumentární akreditivy patří k tradičním platebním instrumentům, avšak jejich využití se liší v rámci světa. Dle průzkumu UK Institute of Exporters se dnes akreditiv uplatňuje při 12 - 15 % světového zahraničního obchodu. V rámci méně vyspělých zemí se

⁷⁸ Exportní garanční a pojišťovací společnost [online] Dostupné z: <http://www.egap.cz/klasifikace-zemi/index.php>.

lze domnívat, že jeho uplatnění vzroste a naopak, u vyspělých zemí lze pozorovat jeho pokles.⁷⁹

použití akreditivů⁸⁰

Evropská Unie	9 %
Evropa mimo EU	20 %
Severní Amerika	11 %
Latinská Amerika	27 %
Střední východ	52 %
Tichomoří	43 %
Afrika	49 %
Asie	46 %
Austrálie a Nový Zéland	17 %

zdroj: http://ihned.cz/1-10089250-17312770-000000_d-81.

Pokles akreditivů v celosvětovém měřítku lze pozorovat prostřednictvím počtu zpráv mezibankovního systému SWIFT.⁸¹ „V 90. letech minulého století klesl počet akreditivů, které byly vystaveny pomocí SWIFT, o 5 % ročně, neboť řada trhů, které využívaly akreditiv, přešla na platby například formou úvěrového pojištění. Mnoho zemí střední a východní Evropy se svým vývozem orientuje na západní trhy, vůči kterým používání dokumentárních akreditivů není tak obvyklé.“⁸² Celkově však pokles akreditivů není zaznamenán, neboť existuje řada zemí, kde je akreditiv využívám jako obvyklá platební podmínka v rámci mezinárodního obchodu (Indie, Čína, Rusko).⁸³

4.2. Uplatnění akreditivu v rámci tuzemska

Z hlediska uplatnění akreditivu v rámci České republiky je velmi důležitá skutečnost, jaká zde existuje platební morálka, zda se tedy podnikatelé mohou spolehnout na včasnou

⁷⁹ ANDRLE, P. *Kam kráčí dokumentární akreditiv* [online]. Ihned.cz, [cit. 10. 9. 2009]. Dostupné z: http://ihned.cz/1-10089250-17312770-000000_d-81.

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ Vysvětlení viz 5.3.

⁸² ANDRLE, P. *Nové trendy v dokumentárním platebním styku* [online]. BusinessInfo.cz. [cit. 25. 10. 2009]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/statni-podpora-exportu/nove-trendy-v-dokumentarnim-platebnim/1000485/4361/>.

⁸³ Viz příloha 1)

platbu svého obchodního partnera, či nikoliv. Podle této skutečnosti mohou poté volit způsob platby.

Faktem je, že Česká republika patří mezi velmi rizikové země z hlediska platební morálky, což vyplývá z každoročního průzkumu platebních rizik společností Intrum Justitia.⁸⁴ Maximální hodnota indexu platebního rizika je 200, přičemž Česká republika se pohybuje na indexu 172. Za posledních pět let došlo sice ke zlepšení z indexu 176, avšak oproti loňsku je to o jeden stupeň horší. Nejlépe je na tom Finsko s indexem 125. V současné době je v naší zemi splacena každá druhá pohledávka ve sjednaném termínu. Platby podniků se zpožďují dle průzkumu v průměru o 19 dní, platby veřejných institucí o 10 dní. Pokud se jedná o hodnotu ztrát z prodeje, která je vyjádřena procentem nezaplacených prodejů, v České republice se podíl nedobytných pohledávek pohybuje nad 3 % platebních ztrát.⁸⁵

„The payment index is used to compare different economies, regions or sectors. Alongside technical financial figures, the index is based on assessment from the companies surveyed.“⁸⁶

<u>Risk Index</u>	<u>Explanation of the Risk index values</u>
100	No payment risk
101 - 129	Stay alert to keep present situation
130 - 149	Intervention necessary
150 - 169	Intervention inevitable
170 - 200	Intervention emergency
> 200	Case of emergency

Příklad indexu: Finsko - 125, Švýcarsko - 145, Francie - 150, Estonsko - 152, Rakousko - 153, Slovensko - 160, Maďarsko 165, Portugalsko - 184.⁸⁷

zdroj: Intrum Justitia. European Payment Index. 2009.

Z výše uvedených skutečností vyplývá, že možnost využití nástrojů dokumentárního platebního styku se stává více než aktuální, a to z hlediska nejen platební funkce, ale také z hlediska funkce zajišťující.

Možnost využití tuzemského akreditivu by měla být pochopitelně podpořena produkty tuzemských bank. Poskytují tedy banky v České republice tuzemské akreditivy? Odpověď přináší následující tabulka:

⁸⁴ Působí v ČR od roku 1996, zabývá se poskytováním služeb řízení a správou úvěrů.

⁸⁵ Blíže viz Broker Consulting [online] [cit. 25. 10. 2009]. Dostupné z: <http://www.brokerconsulting.cz/aktuality/monitoring-tisku---ctk/pruzkum--platebni-moralka-v-cr-patri-stale-k-nejhorsim-v-evrope-/>.

⁸⁶ Intrum Justitia. European Payment Index. 2009.

⁸⁷ Tamtéž

Komerční banka	ano
Citibank	ano
ČSOB	ano
Raiffeisen banka	ano
Česká spořitelna	ano
UniCredit banka	ano
GE Money banka	ne
ING banka	ne

Statistiky o počtu uzavřených smluv ročně u jednotlivých bank by byly zajímavým údajem, avšak tyto informace banky neposkytují, neboť nepatří mezi veřejně sdělované údaje.

5. Druhy akreditivů

Následující kapitola se zabývá jednotlivými druhy akreditivů, neboť akreditiv by měl vždy odpovídat dané obchodní transakci a přizpůsobit se potřebám smluvních stran. Největší důraz je kladen na dokumentární akreditiv.

5.1. Akreditiv odvolatelný a neodvolatelný

Výše uvedené členění spočívá ve stupni zajištění, které je poskytováno beneficiantovi.⁸⁸

V zákoně o právních vztazích v mezinárodním obchodním styku úprava vycházela z odvolatelnosti akreditivu, neboť nevyplývalo-li z dokumentárního akreditivu nic jiného, byl dokumentární akreditiv odvolatelný a banka ho mohla změnit nebo odvolat: *odvolatelný dokumentární akreditiv může banka kdykoliv změnit nebo odvolat. Neodvolatelný dokumentární akreditiv může být změněn nebo odvolán pouze po dohodě oprávněného, banky a příkazce.*

Platná právní úprava obchodního zákoníku vychází naopak z principu neodvolatelnosti akreditivu. V ustanovení § 686 ObchZ jasně uvádí, že pokud akreditivní listina nestanoví, že je akreditiv odvolatelný, může ho banka zrušit či změnit pouze se souhlasem beneficianta a příkazce. Stanoví-li akreditivní listina, že akreditiv je odvolatelný, může jej banka ve vztahu k oprávněnému změnit nebo zrušit do doby, než oprávněný splní podmínky stanovené v akreditivní listině. Ke změně či zrušení akreditivu může dojít pouze písemně a zároveň dříve, než oprávněný splní podmínky, které plynou z akreditivní listiny. Stane-li se, že je akreditiv potvrzen další bankou, může být změněn či zrušen jen za podmínky, že souhlas vyjádří i potvrzující banka.⁸⁹

V praxi je častější použití akreditivu neodvolatelného, a to z důvodu vyšší jistoty pro beneficianta. Preferování neodvolatelného akreditivu tedy souvisí s uspokojením beneficianta. Uspokojení spočívá v co nejvyšším stupni jistoty dodržení kontraktu, neboť jakékoli ohrožení této jistoty - například v podobě možnosti odvolání akreditivu bez souhlasu beneficianta - snižuje ochotu přistoupit na použití akreditivu.⁹⁰

Z hlediska poslední revize Zvyklostí úprava nezahrnuje odvolatelné akreditivy, neboť dle článku 2 je akreditiv jakékoli ujednání, které je neodvolatelné, a tudíž představuje

⁸⁸ Blíže viz LOCHMANOVÁ, L. Dokumentární akreditiv. *Právo a podnikání*, 2000, roč. 13, č. 7-8, s. 19.

⁸⁹ Blíže viz MAREK, K. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní zpravodaj*, 2002, roč. 12, č. 3, s. 5.

⁹⁰ Blíže viz PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl*. Praha: Linde, 1999. s. 482.

definitivní závazek vystavující banky honorovat vyhovující prezentaci.⁹¹ Dále Zvyklosti normují, že akreditiv je neodvolatelný, i když to výslovně neuvádí. Pokud by banka vystavila akreditiv podle Zvyklostí a zároveň vyslovila požadavek odvolatelnosti, musela by to výslovně, přesně a jasně uvést.⁹²

Neodvolatelný akreditiv může tedy banka změnit nebo zrušit pouze se souhlasem oprávněného a příkazce. Dojde-li ke změně, je vystavující banka neodvolatelně zavázána změnou od okamžiku vystavení změny. Naskytá se otázka, jaké úkony musí činit banka, která akreditiv potvrdila. I ona musí změnu znovu potvrdit, avšak může se rozhodnout avizovat změnu, aniž by na ni rozšířila své potvrzení. O svých krocích musí informovat vystavující banku i beneficianta. Jak dále bude reagovat beneficiant? V platnosti pro něho zůstávají původní podmínky do doby, než přijetí změny oznámí bance, která ji avizovala. Pokud tak beneficiant neučiní a poté předloží dokumenty, které zahrnují i onu změnu, bude to považováno za přijetí změny a od tohoto okamžiku bude akreditiv změněn.⁹³

5.2. Akreditiv oznámený a potvrzený

U akreditivu **oznámeného** banka pouze oznamuje (avizuje) oprávněnému, že jiná banka pro něho otevřela akreditiv. Ještě jednou je třeba zdůraznit skutečnost, že avizující banka je odlišná od banky vystavující, která žádá avizující banku o oznámení. Ustanovení § 688 ObchZ normuje, že banka, která pouze oznamuje oprávněnému, že jiná banka pro něho otevřela akreditiv, odpovídá za škodu způsobenou za nesprávnost tohoto oznámení, nevzniká jí však závazek z akreditivu. Komentáře k daným ustanovením zahrnují pod nesprávnost oznámení například nepřesné oznámení podmínek akreditivu, dále je oznámení označeno jako nesprávné, pokud je chybně označena banka.⁹⁴ „*S ohledem na tuto skutečnost lze považovat za nezbytné, aby banka věnovala odbornou péči zjištění, zda banka otevírající akreditiv existuje a zda je k této činnosti oprávněna podle právních předpisů země sídla a zda akreditivní listina byla řádně vystavena.*“⁹⁵

V rámci odpovědnosti za škodu způsobenou nesprávností oznámení I. Pelikánová v komentáři k obchodnímu zákoníku rozebírá, zda je možné se této odpovědnosti liberovat. Přiklání se k názoru, že je zde možná liberace, neboť zákonodárce v ustanovení § 688

⁹¹ Blíže viz Mezinárodní obchodní komora: Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, UCP revize 2007, článek 2.

⁹² Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4 vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 22.

⁹³ Blíže viz Mezinárodní obchodní komora: Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, UCP revize 2007, článek 10.

⁹⁴ Blíže viz DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník, komentář*. Praha: Polygon, 2002. s. 3710.

⁹⁵ LIŠKA, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 124.

nepoužil formulace „této odpovědnosti se nelze zprostit“, nemůže tudíž jít o absolutní objektivní odpovědnost a prokázáním okolností vylučujících odpovědnost podle ustanovení § 374 ObchZ⁹⁶ je liberace možná.⁹⁷

Jak již bylo předesláno výše, podstatou **potvrzeného** akreditivu je fakt, že další banka (na žádost vystavující banky) potvrdí akreditiv a poté „je zavázána z akreditivu ve stejném rozsahu jako vystavující banka.“⁹⁸ Vzniká tak další závazek - jiné banky, která se většinou nachází v zemi oprávněného (exportéra). Prodávající má tak větší jistotu, neboť spoléhá zejména na domácí banku. Je nutné zdůraznit, že závazky jsou oddělené, nezávislé. Oprávněný může žádat plnění u obou bank, častější však je plnění u banky, která akreditiv potvrdila. Stane-li se, že potvrzující banka nesplní svůj závazek z akreditivu, oprávněný se nadále může dožadovat plnění u banky vystavující.⁹⁹

Potvrzující banka se neodvolatelně zavazuje, že zaplatí oprávněnému, pokud jí budou předloženy příslušné dokumenty.¹⁰⁰ Ustanovení § 687 obchodního zákoníku se zmiňuje o společném a nerozdílném závazku v případě potvrzení jinou bankou. *Banka, která požádala o potvrzení akreditivu, a banka, která akreditiv potvrdila, jsou zavázány vůči oprávněnému společně a nerozdílně.* Nabízí se hned otázka: jaký vztah mají obě banky mezi sebou? Z nákresu (viz konec podkapitoly) je patrné, že se jedná o mandátní vztah, kdy vystavující banka zmocňuje potvrzující banku. Ustanovení obchodního zákoníku poté pamatuje na nárok potvrzující banky na plnění vůči bance, která o potvrzení akreditivu požádala v případě, že potvrzující banka poskytla plnění oprávněnému.

Závazkem potvrzující banky se zabývají i Zvyklosti, a to konkrétně v článku 8. Jsou-li potvrzující bance předloženy správné dokumenty, banka musí poté honorovat či negociovat.¹⁰¹ Potvrzující banka je neodvolatelně zavázána honorovat nebo negociovat od okamžiku, kdy potvrdí akreditiv. Je-li banka požádána vystavující bankou, aby potvrdila akreditiv, kdy potvrzující banka tak nechce učinit, musí ihned informovat vystavující banku a akreditiv může avizovat bez potvrzení.

Zmínila jsem, že potvrzení jinou bankou se děje na základě žádosti banky vystavující.

⁹⁶ Za okolnosti vylučující odpovědnost se považuje překážka, jež nastala nezávisle na vůli povinné strany a brání jí ve splnění její povinnosti, jestliže nelze rozumně předpokládat, že by povinná strana tuto překážku nebo její následky odvrátila nebo překonala, a dále, že by v době vzniku závazku tuto překážku předvíдалa.

⁹⁷ Blíže viz PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl.* Praha: Linde, 1999. s. 486.

⁹⁸ MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace.* 4. aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007 s. 78.

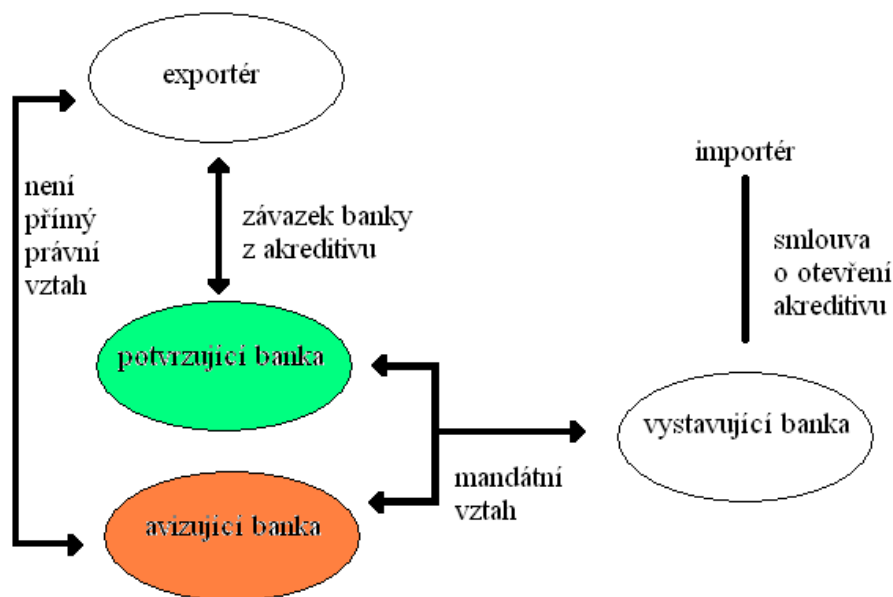
⁹⁹ Blíže viz MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace.* 4. aktualizované vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007 s. 78.

¹⁰⁰ Blíže viz. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu.* 2., aktualizované vydání. Praha: ASPI, 2006. s. 450.

¹⁰¹ Terminologie vysvětlena již výše, kap. 3.1.

Jsou však případy, kdy jiná banka potvrdí akreditiv bez zmocnění vystavující banky a koná tak na základě dohody s beneficiem. Takovému závazku se říká *silent confirmation*.¹⁰²

Potvrzením akreditivu jinou bankou dochází k odstranění teritoriálního rizika z hlediska placení - *country risk*, a dále rizika nezaplacení vystavující bankou - *bank risk*.¹⁰³ Tento akreditiv je využíván především v zahraničním obchodě, kde je dán požadavek vyšší jistoty. Potvrzený akreditiv je výhodný pro vývozce, zejména když je potvrzující banka bankou v jeho zemi.

zdroj: ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 27.

5.3. Dokumentární akreditiv

Úpravu dokumentárního akreditivu, jak již bylo poznamenáno výše, lze nalézt v obchodním zákoníku i ve Zvyklostech.

Banka je povinna poskytnout oprávněnému plnění, pokud jí jsou předloženy dokumenty, které jsou určené v akreditivní listině. Právě předložení dokumentů je stěžejní, neboť banka zkoumá, zda odpovídají podmínkám v akreditivní listině. Banka je povinna přezkoumat dokumenty s odbornou péčí, kdy je kontrola zaměřena na soulad s podmínkami akreditivu a na vzájemnou souvislost jednotlivých dokumentů. Lze tedy vyvodit následující:

- závazné pro banku je pouze znění smlouvy o otevření akreditivu, nikoliv znění smlouvy mezi beneficiem a příkazcem,
- banka se zabývá dokumenty, nikoliv zbožím,

¹⁰² Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 23.

¹⁰³ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 23.

- banka neručí za pravost, či zfalšování dokumentů předložených beneficentem.¹⁰⁴

Chtěla bych zde upozornit na důležitý rozpor mezi teorií a praxí, neboť v odborné literatuře se uvádí, že banka nezkontroluje konkrétní zboží, které je předmětem smlouvy mezi příkazcem a beneficentem. Skutečnost je jiná. Kvůli obchodování se zbožím, které podléhá vývozní licenci (vojenský materiál apod.), se banka o zboží zajímá.

Dokumentům se podrobněji věnují Zvyklosti (originály dokumentů a kopie, druhy dokumentů aj.), nikoliv obchodní zákoník.

Dokumentární akreditiv je představován listinou, kde jsou vymezeny jeho podmínky, použitelnost apod. Akreditiv může existovat ve formě Swiftu, teletextu, ale i v papírové podobě. „V naprosté většině případů jsou mezinárodní dokumentární akreditivy vystavovány Swiftem, tuzemské akreditivy pak bývají často vystaveny formou dopisu a avizovány přímo vystavující bankou beneficentovi akreditivu.“¹⁰⁵ Považuji za nezbytné vysvětlit termín swift: jedná se o osmimístný kód banky pro mezinárodní platební styk, který je vykonávaný přes S.W.I.F.T. - Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication - Společnost pro celosvětovou mezibankovní finanční komunikaci.¹⁰⁶ Tato Společnost vznikla v Belgii v roce 1973 a jejím cílem je provozovat mezinárodní přenos dat mezi bankami prostřednictvím elektronických prostředků.¹⁰⁷

5.3.1. Principy dokumentárního akreditivu

Za jeden z hlavních principů je považován **princip neodvolatelnosti**. Tento princip znamená, že banky jsou vázány poskytnout plnění, pokud jim budou předloženy řádné dokumenty, které odpovídají akreditivním podmínkám. Změna či zrušení akreditivu je možná pouze tehdy, pokud s tímto vysloví souhlas zúčastněné strany.¹⁰⁸

Princip nezávislosti na ostatních smluvních vztazích poukazuje na oddělenost smluv, které jsou podkladem pro dokumentární akreditiv (například smlouva kupní, přepravní, pojistná). „Banky se těmito kontrakty nezabývají, a to ani tehdy, je-li v akreditivu na ně uveden odkaz.“¹⁰⁹

Posledním principem, který bych chtěla zmínit, je zásada **vyloučení odpovědnosti bank**. Banky nepřebírají odpovědnost za formu, přesnost, pravost nebo právní účinnost jakéhokoliv dokumentu. Nejsou odpovědné za množství, popis, váhu balení či kvalitu

¹⁰⁴ Blíže viz LOCHMANOVÁ, L. Dokumentární akreditiv. *Právo a podnikání*, 2000, roč. 13, č. 7-8, s. 20.

¹⁰⁵ ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 34.

¹⁰⁶ Slovník bankovních a finančních pojmů, www.businessinfo.cz

¹⁰⁷ Blíže viz MACHKOVÁ, H. - SATO, A. - ZAMYKALOVÁ, M. - a kol. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha : GRADA Publishing, 2002. s. 66.

¹⁰⁸ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 32.

¹⁰⁹ ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 32.

zboží.¹¹⁰ Stejně tak článek 34 Zvyklostí jasně uvádí skutečnost, „že banka nepřebírá žádnou závaznost nebo odpovědnost za formu, dostatečnost, přesnost, pravost, falsifikaci nebo právní účinek jakéhokoliv dokumentu“ Banka dále nepřebírá odpovědnost za ztráty dokumentů či jejich zkomolení, pokud tyto dokumenty jsou předávány či odeslány v souladu s požadavky stanovených v akreditivu.¹¹¹

5.3.2. Použitelnost akreditivů dle jednotlivých způsobů

Každý akreditiv musí stanovit, jakým způsobem je použitelný - zda je použitelný:

- platbou na viděnou,
- odloženou platbou,
- akceptací,
- negociací.¹¹²

První způsob je *akreditiv použitelný platbou na viděnou*. Banka vystavující (či potvrzující, pokud je akreditiv potvrzen) je povinna platit beneficiantovi ihned, pokud shledá, že předložené dokumenty nevykazují nedostatky. Potvrzující banka se poté hojí z účtu vystavující banky, který je veden buď přímo u vystavující banky, nebo u třetí, tzv. hojící banky. Potvrzující banka však nesmí čekat nejprve na toto hojení a teprve poté zaplatit částku beneficiantovi.¹¹³

Při akreditivu použitelném odloženou platbou je banka poté, co shledala dokumenty v souladu s akreditivními podmínkami, zavázána zaplatit beneficiantovi akreditiv v den splatnosti, který je určen dle akreditivních podmínek. Rozdíl mezi prvním a druhým způsobem použitelnosti tedy spočívá v momentu (v čase), kdy zavázaná banka beneficiantovi zaplatí.¹¹⁴

Třetím způsobem použitelnosti je *akreditiv, který je použitelný akceptací*. Z názvu je zřejmé, že při tomto způsobu je banka povinna akceptovat směnku, která je vystavena na tuto banku, a při splatnosti ji zaplatit. Toto se však pochopitelně děje pouze v případě, že jsou všechny dokumenty v pořádku - v souladu s akreditivními podmínkami.

Posledním způsobem je *akreditiv použitelný negociací*. Negociací lze chápat úplatný převod směnky. V souvislosti s akreditivní operací je negociace odkup směnky či dokumentů. Přesněji v článku 2 Zvyklostí se negociací rozumí *koupě cizí směnky jmenovanou bankou*

¹¹⁰ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 32.

¹¹¹ Mezinárodní obchodní komora: Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, UCP revize 2007, článek 35.

¹¹² Mezinárodní obchodní komora: Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, UCP revize 2007, článek 6.

¹¹³ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 49.

¹¹⁴ Tamtéž

(vystavených na jinou banku než tuto jmenovanou banku) anebo dokumentů v rámci vyhovující prezentace poskytnutím platby nebo závazku poskytnout platbu beneficiantovi dříve nebo nejpozději v bankovní den, kdy má tato jmenovaná banka obdržet hojení. Banka tak negociuje cizí směnky či dokumenty tím, že je odkoupí.

5.3.3. Dokumenty

Úkolem beneficianta je včasné a řádné předložení dokumentů, které odpovídají akreditivním podmínkám. Beneficiant je musí předložit včas, na určené místo a do určené banky.¹¹⁵

Banka přezkoumá dokumenty a posoudí, zda je prezentace (předané dokumenty) vyhovující, či nikoliv. Vyhovující prezentace je ta, která je v souladu s podmínkami akreditivu, s příslušnými ustanoveními těchto pravidel a s mezinárodní standardní bankovní praxí.¹¹⁶ Banka má na posouzení pět bankovních dnů.¹¹⁷ Pokud banka neshledá prezentaci jako vyhovující, může odmítnout honorovat, či negociovat.

Jaké mohou existovat druhy dokumentů?

Literatura poskytuje různá členění. L. Lochmanová člení druhy dokumentů na inkasní, dopravní, pomocné a pojišťovací. Dále dle charakteru dokumenty člení na dispoziční a průkazní a podle vyhotovení se dokumenty dělí na originály, duplikáty, triplikáty, kopie, opisy, náhradní dokumenty atd.¹¹⁸ P. Andrlé rozlišuje dokumenty na obchodní, finanční, dopravní, pojistné a zasílatelské.

V diplomové práci bych se chtěla zabývat jen některými z nich - obchodní fakturou, certifikátem o kvalitě, cizí směnkou, konosamentem, leteckým, nákladním listem a pojistnými dokumenty.

Obchodní faktura (*commercial invoice*) patří mezi obchodní dokumenty. Ve faktuře prodávající de facto stanovuje částku, kterou musí kupující zaplatit, a dobu, kdy se má tak stát. Další náležitostí je popis zboží, které odpovídá akreditivu - množství, váha apod. Faktura musí být vystavena beneficiantem na příkazce akreditivu. Zvláštními typy faktur je *konzulární* (ověřena konzulátem země) a *celní* (potvrzována obchodní komorou v místě prodávajícího) faktura. Obchodní faktura plní funkce:

- popisuje zboží, které je odesláno (dodáno)

¹¹⁵ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4 vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 69.

¹¹⁶ Mezinárodní obchodní komora: Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy, UCP revize 2007, článek 2.

¹¹⁷ Je den, kdy je banka běžně otevřena v místě, kde má být proveden příslušný úkon, na který se vztahují tato pravidla, čl. 2 UCP 600, revize 2007.

¹¹⁸ Blíže viz LOCHMANOVÁ, L. *Dokumentární akreditiv. Právo a podnikání*, 2000, roč. 13, č. 7-8, s. 20.

- označuje cenu zboží
- platí jako žádost o cenu zboží
- slouží jako účetní doklad
- obsahuje záznam o provedené obchodní transakci. Obsahuje tedy informace o dopravě, platebních podmínkách apod.¹¹⁹

Certifikát o kvalitě (*certificate of quality*) - je dokumentem, který náleží tak jako obchodní faktura mezi obchodní dokumenty. Pokud si strany dohodnou určitou kvalitu zboží, certifikát o kvalitě tuto skutečnost dokládá. Zvyklosti neobsahují článek, který by stanovoval kontrolu tohoto dokumentu, platí tudíž obecné články o kontrole certifikátu o kvalitě: banky vyžadují, aby dokument uváděl kvalitu zboží, musí být podepsán výstavcem dokumentu, musí zde být uvedeno datum. Dále je třeba předložit požadovaný počet originálů a kopií a dokument musí splňovat další podmínky předepsané akreditivem. Banky dále zkoumají, zda dokument obsahuje tyto údaje:

- popis a množství zboží musí být shodné s údaji v akreditivu
- údaje v certifikátu nesmí být v rozporu s údaji v dalších požadovaných dokumentech (např. údaje o názvu beneficianta či příkazce, zemi původu zboží aj.)
- dokument by měl být označen jako certifikát o kvalitě¹²⁰

Certifikát může být vystaven nějakou renomovanou inspekční či kontrolní institucí:

Pro příklad: Institut pro testování a certifikaci, a. s. je certifikační, konzultační a inspekční společnost, která působí v oblasti hodnocení kvality a bezpečnosti výrobků. Vydaný certifikát zaručuje, že systém řízení kvality je používán v souladu s normou ISO 9001 vydanou Mezinárodní Organizací pro Standardizaci – International Organization for Standardization (ISO). Mezi přínosy certifikace patří například zvýšení důvěryhodnosti z pohledu zákazníků i obchodních partnerů.¹²¹

Cizí směnka (*trata, bill of exchange*) je dokumentem finančním. Náležitosti, které směnka musí mít, obsahuje zákon č. 191/1950 Sb. ve znění posledních předpisů, směnečný a šekový. Definici směnky však v zákoně nelze nalézt. Směnka bývá definována jako cenný papír vystavený v zákonné formě, kterým se určité osoby zavazují zaplatit majiteli směnky určitou peněžitou částku, a to v určitém čase a místě.¹²² Definice však není vyčerpávající, proto je dobré vyjmenovat náležitosti směnky, které normuje ustanovení § 1 zmíněného zákona:

¹¹⁹ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 88.

¹²⁰ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 91.

¹²¹ Blíže viz Institut pro testování a certifikace, a.s. [online] [cit. 26. 10. 2009] Dostupné z: <http://www.itczlin.cz/>.

¹²² KOVAŘÍK, Z. *Zákon směnečný a šekový, komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999. s. 1.

- označení, že jde o směnku, pojaté do vlastního textu listiny vyjádřené v jazyku, v kterém je listina sepsána
- bezpodmínečný příkaz zaplatit určitou peněžitou sumu
- jméno toho, kdo má platit (směnečníka)
- údaj splatnosti
- údaj místa, kde má být placeno
- jméno toho, komu nebo na jehož řad má být placeno
- datum a místo vystavení směnky
- podpis výstavce

Na rozdíl od směnky vlastní, kde figurují pouze dva účastníci (výstavce - emitent a věřitel - remitent), směnka cizí obsahuje ještě dalšího účastníka - směnečníka (trasáta), kterému výstavce přikazuje, aby zaplatil.¹²³

Konosament (*bill of lading*) patří mezi dokumenty dopravní. Jedná se o námořní doklad, cenný papír, který je vystaven dopravcem a slouží jako doklad o převzetí zboží, doklad o smlouvě o přepravě a také jako dispoziční dokument.¹²⁴ Původ konosamentu literatura datuje do období, kdy začala být využívána smlouva o přepravě, kterou konosament provází. Původní a tradiční bill of lading doprovázel přepravu na železnici či silnici. Moderní bill of lading se vyvinul v šedesátých letech minulého století.¹²⁵

Námořní doprava se řídí mezinárodní Úmluvou Organizace spojených národů o námořní přepravě - tzv. Hamburskými pravidly z roku 1978. Lze rozlišovat dva druhy konosamentu - *čistý (clean) a nečistý (dirty)*. U druhého jmenovaného jsou označeny výhrady dopravce ke stavu zboží - počet, hmotnost či výhrada, že dopravce nemá prostředky pro kontrolu. Pokud je však konosament čistý, má se za to, že zboží je v takovém stavu, jaký popisuje konosament. Dokumentární akreditivy vyžadují konosamenty čisté.¹²⁶

Konosamentu se věnují i Zvyklosti v článku 20, který popisuje jeho náležitosti. Mezi ně patří například jméno dopravce včetně jeho podpisu. Náložní list musí dále zaznamenávat jmenovanou loď, na niž bylo zboží naloženo, či všeobecné podmínky dopravy (nebo odkaz na jiný zdroj, který tyto podmínky obsahuje).

¹²³ Blíže viz KOTÁSEK, J. - PIHERA, V. - POKORNÁ, J. - RABAN, P. - VÍTEK, J. *Kurs do obchodního práva, právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 176.

¹²⁴ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 115.

¹²⁵ Blíže viz TODD, P. *Cases and materials on international trade law*. London: London sweet and maxwell, 2003 s. 762.

¹²⁶ Blíže viz KOTÁSEK, J. - PIHERA, V. - POKORNÁ, J. - RABAN, P. - VÍTEK, J. *Kurs do obchodního práva, právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 176.

Letecký náložní list (*air transport document*) je dokumentem mezinárodní letecké dopravy. Slouží jako doklad o uzavření smlouvy o přepravě, či jako doklad o převzetí zboží. Jedná se tedy o legitimační dokument, který neobsahuje dispoziční právo ke zboží. Vystavuje se ve třech originálech - pro dopravce, pro příjemce a pro odesilatele.¹²⁷ Článek 23 Zvyklostí specifikuje náležitosti dokumentu. Letecký dopravní dokument musí uvádět jméno dopravce, musí být podepsán, musí uvádět datum vystavení. Dále musí být z dokumentu zřejmé, že zboží bylo přijato k dopravě a je třeba, aby obsahoval název letiště odeslání a letiště určení, která jsou stanovena v akreditivu.

Pojistné dokumenty jsou takové, jež slouží jako doklad o uzavřeném pojištění. Mohou být tyto druhy: pojistka, hromadná pojistka, pojistný certifikát či pojistná deklarace. Pokud není v akreditivu specifikováno, jaký pojistný dokument má být předložen, může jím být jakýkoliv pojistný dokument a banky jej přijmou. Pojistný dokument musí být vystaven pojišťovnou, upisovatelem nebo jejich agenty či zmocněnci. Jestliže akreditiv nestanovuje jinak, dokument nesmí být vystaven déle než k datu odeslání, převzetí zboží k dopravě či nalodění.¹²⁸ Podle článku 28 Zvyklostí také musí pojistný dokument uvádět částku pojistného krytí a skutečnost, že rizika jsou kryta minimálně mezi místem převzetí zboží k dopravě nebo odeslání a místem vykládky či konečného určení zboží (to je určeno v akreditivu).

5.4. Stand - by akreditiv

Dalším druhem akreditivu je stand-by akreditiv. Stand-by akreditivy původně vznikly v USA, jelikož ve většině států USA není upravena bankovní záruka. Proto se používá stand-by akreditiv, který není instrumentem platebním, ale zajišťujícím. Oprávněný očekává platbu jiným způsobem a teprve v případě, že k tomuto nedojde, poté využije stand-by akreditiv.¹²⁹ Jedná se tedy o druh akreditivu, který lze vysvětlit jako de facto záruku ve formě akreditivu.

První článek Zvyklostí se zmiňuje o aplikovatelnosti i na stand-by akreditivy, avšak ICC v roce 1998 vytvořila speciální pravidla pro tento druh akreditivů: International Standby Practices. ISP 98 se pokouší (tak jako UCP 600) o sjednocení mezinárodní praxe v použití stand-by akreditivu. Znění těchto pravidel je pouze v angličtině, což považuji za menší nedostatek.

ISP 98 odráží obecně uznávané postupy, zvyky a použití stand-by akreditivů. Mezi hlavní principy a důvody, proč ISP 98 existují, patří:

¹²⁷ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 129.

¹²⁸ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. 144 s. ISBN 80-7169-977-2. s. 144.

¹²⁹ MAREK, K. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní rádce*, 2003, roč. 13, č. 9, s. 7.

- celistvost standbys jako spolehlivý a účinný závazek platit
- postup a terminologie bank a dalších účastníků v každodenních transakcích
- soudržnost celosvětového systému bankovních operací a obchodů
- celosvětová jednotnost v interpretaci a aplikaci

Mezi druhy stand-by akreditivů patří například: „performance standby¹³⁰“, „counter standby¹³¹“ či „financial standby.“¹³²

5.5. Revolvingový akreditiv

Tento akreditiv je používán především v situacích, kdy předmětem obchodní transakce jsou stále se opakující dodávky zboží, neboť částka, která je beneficiantovi poskytnuta jednou, se opakuje a je pro něho „připravena“ vícekrát. Výhoda spočívá ve skutečnosti, že se nemusí opakovaně sjednávat smlouvy o otevření akreditivu. Je možné si představit příklad, kdy každý měsíc (po dobu jednoho roku) by mělo být dodáno určité zboží o daném množství a na druhé straně by mělo nastat protiplnění v hodnotě 50 000 Kč. Beze změny akreditivu bude každý měsíc beneficiantovi k dispozici konkrétní smluvená částka, která se po vyčerpání opět navýší. Banka by pochopitelně žádala zajištění na celkovou částku, nikoli na částky dílčí.¹³³

Revolvingový akreditiv je více rizikový a banky jej využívají u vysoce solventního klienta, či se pro banku sjednává vhodné zajištění.¹³⁴

Rozlišují se dva druhy tohoto typu akreditivu. Prvním je *revolvingový akreditiv obnovující se vzhledem k časovému období*, který má dále dvě formy - kumulativní a nekumulativní. Druhým typem je *revolvingový akreditiv obnovující se vzhledem k hodnotě*. Kumulativní typ revolvingového akreditivu znamená, že částka určená na daný měsíc zůstala nevyčerpána a převádí se do měsíce následujícího. Naopak v nekumulativním akreditivu částka propadá.¹³⁵

5.6. Převoditelný akreditiv

Převoditelný akreditiv spočívá v možnosti oprávněného požádat banku, která má učinit platbu, aby „zpřístupnila“ tento akreditiv i pro dalšího oprávněného.

¹³⁰ Supports an obligation to perform other than to pay money. International Standby Practise, ISP98, International Chamber of Commerce, 1998, preface.

¹³¹ Supports the issuance of a separate standby or other undertaking by the beneficiary of the counter standby. International Standby Practise, ISP98, International Chamber of Commerce, 1998, preface.

¹³² Supports an obligation to pay money, including any instrument evidencing an obligation to repay borrowed money. International Standby Practise, ISP98, International Chamber of Commerce, 1998, preface.

¹³³ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4 vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 25

¹³⁴ Blíže viz MAREK, K. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní rádce*, 2003, roč. 13, č. 9, s. 5.

¹³⁵ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4 vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 25.

Právo na předložení dokumentů z akreditivu stejně jako právo na plnění se převádí z prvního beneficianta na druhého.¹³⁶

Beneficiant tak žádá banku o převod akreditivu na jiného oprávněného, většinou svého dodavatele, přičemž podmínky zůstávají zachovány. Existují ovšem výjimky, kdy částka nebo lhůty pro předložení dokumentů se mění. Těmito výjimkami se zabývá článek 38 g) UCP 600, kde je převoditelný akreditiv vymezen. Převedený akreditiv nemusí odrážet podmínky v případě:

- částky akreditivu
- jakékoliv jednotkové ceny v něm uvedené
- data uplynutí platnosti
- časové lhůty pro předložení dokumentů
- posledního data pro odeslání zboží nebo stanovené časové lhůty pro odeslání zboží
- procentní sazba, na kterou musí znít pojistné krytí, může být zvýšena tak, aby poskytla částku krytí stanovenou v původním akreditivu nebo v těchto člácích
- jméno prvního beneficianta může být v převedeném akreditivu zaměněno za jméno příkazce

Důležitou podmínkou je nutnost uvést výslovně, že se jedná o převoditelný akreditiv.¹³⁷ Není však možné zaměňovat možnost převodu akreditivu s možností převodu výtěžku, ke kterému se stane beneficiant oprávněný v rámci akreditivu. Jak poznamenává článek 39 Zvyklostí, i když není akreditiv označen jako převoditelný, může beneficiant postoupit jakýkoliv výtěžek, ke kterému má právo.

Akreditiv může být převeden buď celý na jednoho beneficianta, nebo ho lze převést ve prospěch více beneficiantů. Avšak druhý beneficiant nesmí již akreditiv převést na další.¹³⁸ Tuto skutečnost potvrzuje článek 38 d) Zvyklostí.

Pro zpřesnění ještě Zvyklosti poznamenávají, že všechny výlohy (poplatky, provize apod.) spojené s převodem musí být hrazeny prvním beneficiantem (pokud není dohodnuto jinak).

5.7. Remboursní akreditiv

Remboursní akreditiv spočívá v tom, že banka místo hotového placení akceptuje směnku vystavenou na ni beneficiantem (vývozcem).¹³⁹ Směnka zní na hodnotu dokladů a je

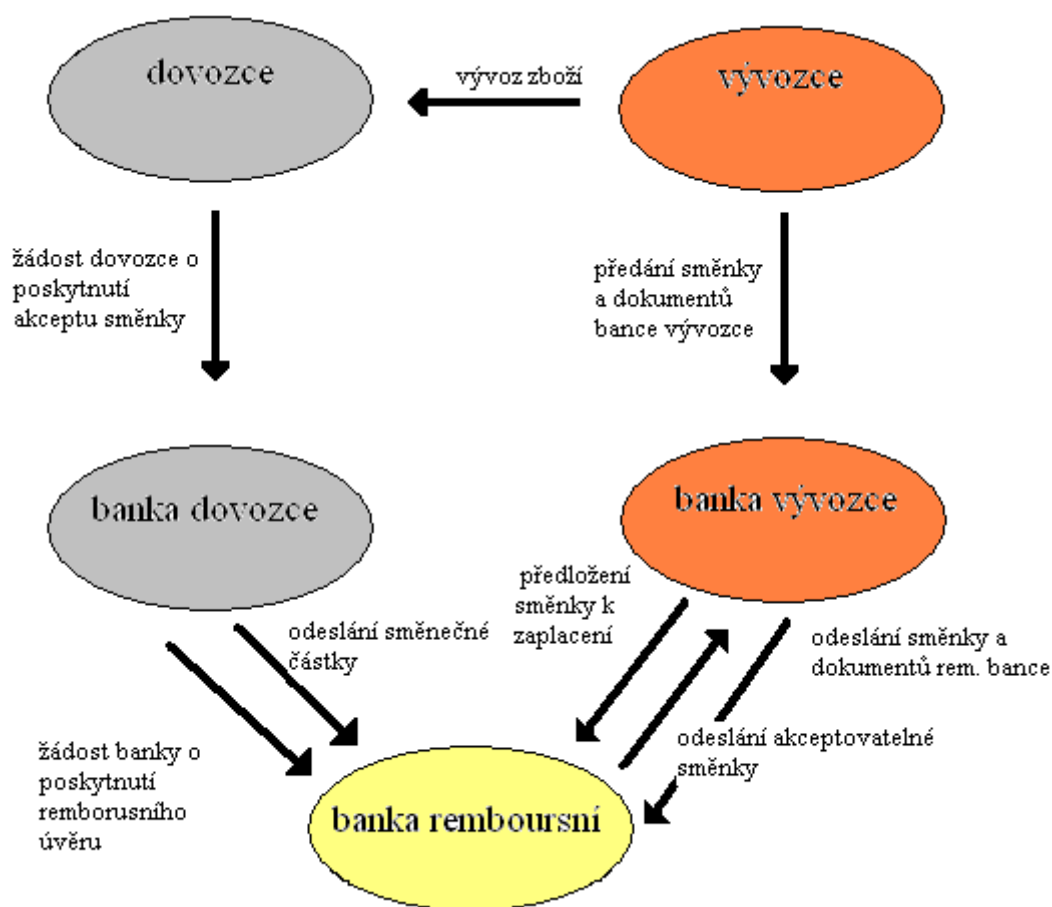
¹³⁶ Tamtéž

¹³⁷ Blíže viz MARVANOVÁ, M. a kol. *Platební styk*. Brno: ECON, 1995. s. 88.

¹³⁸ Tamtéž s. 89.

zde také určena její splatnost. Pokud byly dodrženy akreditivní podmínky a banka shledá, že dokumenty jsou v pořádku, zaplatí 100% hodnoty směnky. Výhodou tohoto typu akreditivu je skutečnost, že beneficiantovi je okamžitě plně zapláceno. Na druhou stranu příkazce platí až po určité době. Předpokladem remboursního akreditivu je sjednání remboursního úvěru, který poskytuje banka, jež bude směnky akceptovat.¹⁴⁰

Remboursní úvěr vznikne tak, že na žádost příkazce (dovozce) remboursní banka akceptuje směnku, kterou na ni vystaví beneficiant (vývozce), a banka se na základě žádosti dovozce zavazuje směnku akceptovat a v den její splatnosti ji zaplatit.¹⁴¹ Pro přehlednost následující schéma úvěru:

zdroj: BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. s. 70.

5.8. Back-to-back akreditiv

Back-to-back akreditiv je obdobou převoditelného akreditivu, avšak narozdíl od převoditelného akreditivu představuje back-to-back akreditiv dva samostatné akreditivy.¹⁴²

¹³⁹ Blíže viz ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. 2., aktualizované vydání. Praha: ASPI, 2006. s. 451.

¹⁴⁰ Blíže viz MARVANOVÁ, M. a kol. *Platební styk*. Brno: ECON, 1995. s. 88.

¹⁴¹ Blíže viz BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. s. 69-70.

¹⁴² Blíže viz MARVANOVÁ, M. a kol. *Platební styk*. Brno: ECON, 1995. 90.

První akreditiv se označuje jako Selling Credit, ten druhý jako Buying Credit. První akreditiv je vystaven ve prospěch beneficianta - prostředníka, který není výrobcem. Beneficiant - prostředník - může požádat svou banku o vystavení akreditivu ve prospěch výrobce. Oprávněný prvního akreditivu se stane příkazcem akreditivu druhého. Vystavení původního akreditivu slouží jako ručení za vystavení akreditivu druhého.¹⁴³

K přednostem back-to-back akreditivu patří flexibilita, neboť podmínky smlouvy mezi konečným prodávajícím a zprostředkovatelem se mnohou liší od podmínek smlouvy mezi zprostředkovatelem a konečným kupujícím. Z tohoto důvodu není možné využít převoditelný akreditiv. Back-to-back akreditiv nabízí řešení tohoto problému v možnosti vystavení dvou akreditivů.¹⁴⁴

5.9. Hotovostní a úvěrové akreditivy

Pro dělení na hotovostní a úvěrové akreditivy je charakteristickým znakem moment splatnosti (rozdělení dle platebních podmínek). Hotovostní akreditivy jsou takové, kdy je beneficiantovi proplacena částka po předložení daných dokumentů okamžitě. Naproti tomu, u úvěrového akreditivu je částka vyplacena beneficiantovi až po určité době po předložení dokumentů.¹⁴⁵ Vývozce tak poskytuje kupujícímu úvěr a dovozce dříve, než zaplatí, získává dokumenty a tudíž i vlastnictví ke zboží.¹⁴⁶

Mimo jmenované dva typy akreditivů existuje ještě třetí, a to kombinovaný. U tohoto akreditivu již z názvu vyplývá fakt, že část výplaty je provedena hotově a část až po určité době.

5.10. Akreditiv s červenou doložkou

Historicky se akreditiv s červenou doložkou vyvinul v Austrálii, kde bylo umožněno zaplatit farmářům za práci, i když nebylo ještě zboží naloděno. Jedná se tedy o typ akreditivu, při kterém beneficiant získá určitou částku - zálohu, aniž by ještě odeslal zboží. Předkládá předběžné dokumenty, jakým je například prohlášení beneficianta, že odešle smlouvené zboží včas.¹⁴⁷

¹⁴³ Blíže viz MAREK, K. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní zpravodaj*, 2002, roč. 12, č. 3, s. 6.

¹⁴⁴ Blíže viz ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. s. 26.

¹⁴⁵ Blíže viz ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. 2., aktualizované vydání. Praha: ASPI, 2006. s. 451.

¹⁴⁶ Blíže viz MARVANOVÁ, M. a kol. *Platební styk*. Brno: ECON, 1995. s. 90.

¹⁴⁷ Blíže viz. ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu*. 2., aktualizované vydání. Praha: ASPI, 2006. s. 452.

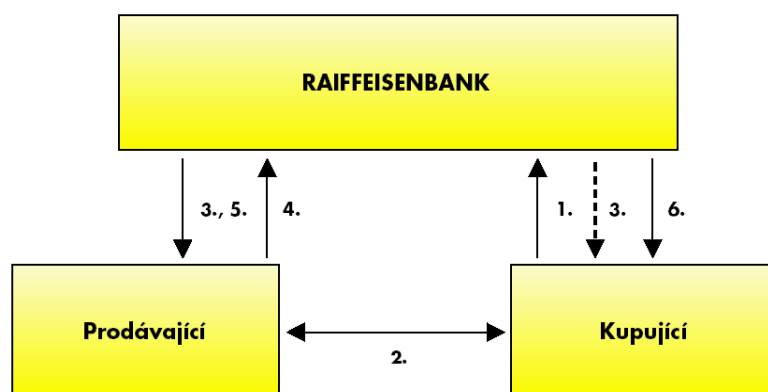
Akreditiv s červenou doložkou využívají výrobci, kteří potřebují předfinancovat zboží. Umožní tedy oprávněnému ještě před předložením dokumentů získat část dokumentárního akreditivu.¹⁴⁸

Proč se akreditiv říká „s červenou doložkou?“ Jedná se o historický kontext, kde klauzule o možnosti čerpání akreditivní částky před odesláním zboží byla původně psána červeným inkoustem kvůli zvýraznění.¹⁴⁹

5.11. Realitní akreditiv

Realitní akreditiv je využíván především u převodu budov, bytů či pozemků. Motivem pro přistoupení na formu transakce přes realitní akreditiv je jistota příkazce, neboť ten zaplatí až po předložení dokumentů. Jedním z dokumentů je většinou kupní smlouva s rozhodnutím katastrálního úřadu o povolení vkladu.¹⁵⁰

Pro ilustraci jsem vybrala schéma realitního akreditivu u Raiffeisenbanky.

zdroj: Raiffeisenbank [online] [cit. 4. 11. 2009]. Dostupné z: <http://www.rb.cz/>.

1. Kupující (klient Raiffeisenbank) žádá Raiffeisenbank o otevření akreditivu.
2. Uzavření smlouvy o koupi nemovitosti s podmínkou platby prostřednictvím akreditivu k úhradě ceny nemovitosti.
3. Raiffeisenbank oznamuje otevření akreditivu prodávajícímu, na vědomí též kupujícímu.
4. Prodávající zajistí veškerou akreditivem požadovanou dokumentaci a předkládá ji Raiffeisenbank.
5. Raiffeisenbank provádí kontrolu, zda prodávajícím předložené doklady jsou v souladu s podmínkami akreditivu, v kladném případě provede platbu ve prospěch prodávajícího.
6. Raiffeisenbank předá zkontrolované doklady kupujícímu.

¹⁴⁸ Blíže viz MAREK, Karel. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní zpravodaj*, 2002, roč. 12, č. 3, s. 6.

¹⁴⁹ Tamtéž

¹⁵⁰ Tamtéž

5.12. Elektronický akreditiv

V souvislosti s rozvojem nových technologií je třeba zmínit nárůst elektronického obchodování, které zaujímá stále významnější pozici v ekonomickém prostředí, a bývá označováno jako tzv. nová ekonomika. „*Je pro ni charakteristické použití prostředků nehmotné povahy - informací a jejich bleskovou výměnu. Technické prostředky, které jsou k přenosu informací využívány, jsou stále lepší a dokonalejší.*“¹⁵¹

V mezinárodním obchodě je možné se stále častěji setkávat s elektronickými akreditivy místo tradičních papírových dokumentů. K tomuto účelu se stalo nezbytné vytvořit nové systémy, kterými jsou například Identrus, Bolero či Global Trade.¹⁵²

Identrus založilo v roce 1999 několik mezinárodních bank, jimiž jsou například Citigroup, ABN, AMRO, BankerTrust apod. Jedná se o technologii, kde se ověřují přijaté a odeslané elektronické zprávy. Od bank, které jsou členy Indetrusu, mohou zákazníci získat digitální certifikát. Uživatel má tak jednu identitu, která je akceptována všemi členskými bankami. Bolero systém, založený v roce 1995, zase slouží zejména k elektronické formě námořního konosamentu - „bolero námořním konosament“. Uživatel Bolera obdrží jedinečnou identitu a adresu.¹⁵³

Elektronické verzi akreditivu se však věnují i Zvyklosti, v jejichž Dodatku je tato problematika upravena. Oficiální název pro dodatek se používá „*Dodatek k Jednotným zvyklostem a pravidlům pro dokumentární akreditivy pro elektronickou verzi*“. Zkráceně se však používá eUCP. Tato pravidla se nezabývají systémy, které byly zmíněny výše, ale doplňují Zvyklosti s ohledem na rozvoj „nepapírových“ dokumentů. V podstatě jsou platné Zvyklosti a eUCP je pouze rozšiřuje. Jejich vztah je přesně popsán v článku 2, který považuji za nezbytný zmínit: „*Na akreditiv, na který se vztahují eUCP (eUCP akreditiv), se též vztahují UCP, aniž by byly výslovně zahrnuty v akreditivu. Tam, kde se použijí eUCP, jejich ustanovení převáží do té míry, v jaké povedou k rozdílnému výsledku než při použití UCP. Pokud eUCP akreditiv umožňuje beneficiantovi zvolit si mezi prezentací papírových dokumentů nebo elektronických záznamů a on se rozhodne předložit pouze papírové dokumenty, pak se na tuto prezentaci použijí pouze UCP. Pokud eUCP akreditiv povoluje pouze papírové dokumenty, pak se použijí pouze UCP.*“¹⁵⁴

¹⁵¹ MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. s. 221.

¹⁵² Ihned.cz [online] [cit. 4. 11. 2009]. Dostupné z: <http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-11072020-elektronicky-akreditiv-fikce-nebo-skutecnost>.

¹⁵³ Tamtéž

¹⁵⁴ Mezinárodní obchodní komora: *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy*, UCP revize 2007.

6. Srovnání tuzemské právní úpravy s úpravou ve Velké Británii a USA

Daným srovnáním právní úpravy se dostupná literatura nezabývá. Vycházím proto přímo z Uniform Commercial Code, obchodního kodexu Spojených států amerických a case law Velké Británie.

6.1. Uniform Commercial Code (U.C.C.)

Úpravě akreditivu je v USA věnován větší rozsah, než je tomu v českém právním řádu, neboť Spojené státy akceptují nejen Zvyklosti, ale součástí Commercial Codu (U.C.C.) je také je rozsáhlý článek 5 „Letters of credit,“ ve kterém lze nalézt podrobnou úpravu akreditivu. Český obchodní zákoník obsahuje „pouze“ smlouvu o otevření akreditivu, kdežto ustanovení v U.C.C. je z hlediska použití akreditivů komplexní, připomínající spíše Zvyklosti. Již počáteční ustanovení vysvětlují nejprve terminologii podobně jako právě v UCP, avšak definice jsou v U.C.C. mnohem obsáhlejší. Pro srovnání uvádím následující příkladný výběr termínů:

<u>terms</u>	<u>ObchZ</u>	<u>UCP 600 (article 2)¹⁵⁵</u>	<u>U.C.C. (artical 5 UCC)¹⁵⁶</u>
applicant	Nedefinuje	„means the party on whose request the credit is issued“	„means a person at whose request or for whose account a letter of credit is issued. The term includes a person who requests an issuer to issue a letter of credit on behalf of another if the person making the request undertakes an obligation to reimburse the issuer.“
beneficiary	Nedefinuje	„means the party in whose favour a credit is issued“.	„means a person who under the terms of a letter of credit is entitled to have its complying presentation honored. The term includes a person to whom drawing rights have been transferred under a transferable letter of credit.“
presentation	Nedefinuje	„means either the delivery of documents under a credit to the issuing bank or nominated bank or the documents so delivered.“	„means deliveery of a document to an issuer or nominated person for honor or giving of value under a letter of credit.“

V části ustanovení § 5-106 “Issuance, Amendment, Cancellation, and Duration” U.C.C. normuje mimo jiné skutečnost, že pokud není stanoveno datum splatnosti či jiné

¹⁵⁵ Mezinárodní obchodní komora: *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy*, UCP revize 2007, článek 2.

¹⁵⁶ *Uniform Commercial Code* [online] [cit. 5. 12. 2009]. Dostupné z: <http://www.law.cornell.edu/ucc/ucc.table.html>

podmínky trvání, je akreditiv splatný jeden rok po datu vydání, což nenormuje ani obchodní zákoník, ani Zvyklosti.

Práva a povinnosti vystavující banky jsou upraveny v ustanovení § 5-108 "Issuer's Rights and Obligations", kde se nachází řada shod se Zvyklostmi.¹⁵⁷

Z právní úpravy v U.C.C. jsou dále zajímavá ustanovení § 5-109 nazvaná „Fraud and Forgery“ (Podvod a Padělání). Jestliže příkazce tvrdí, že dokumenty jsou padělány či zfalšovány, příslušný soud může dočasně, či trvale zakázat v honorování či prezentaci. Dále pak lze v návaznosti na výše uvedené nalézt možnost nápravy „Remedies.“ Pokud oprávněnému nebude řádně a včas zapláceno, může požadovat náhradu škody.¹⁵⁸

Nechybí ani úprava převoditelného akreditivu. Pokud je však akreditiv poskytnut jako převoditelný, banka může odmítnout převést akreditiv na dalšího oprávněného, pokud by převod způsobil zásah do práv příkazce.¹⁵⁹

Je nezbytné zdůraznit, že z USA pochází druh akreditivu - standby akreditiv, neboť v důsledku krize 30. let 20. století nemohly banky vystavovat bankovní záruky. Proto se zde vyvinula de facto záruka ve formě dokumentárního akreditivu. V praxi to má za následek skutečnost, že standby akreditivy se využívají především v zemích obchodujících s USA. V Evropě se tyto akreditivy v porovnání s bankovními zárukami vyskytují méně často.¹⁶⁰ Ohledně fungování standby akreditivu včetně uplatnění ISP98 bych chtěla odkázat do kapitoly předchozí.

Z praktického hlediska je nejčastější formou prodeje v zahraničním obchodě USA prodej na úvěr, avšak akreditiv je v rámci obchodování se zahraničím standardní a bezpečnou platební podmínkou vedle dokumentárního inkasa, což souvisí také s rozvinutým bankovním sektorem. Bankovní soustavu tvoří v USA centrální banka Federal Reserve System - Fed a

¹⁵⁷ An issuer is not responsible for: 1) the performance or nonperformance of the underlying contract, arrangement, or transaction 2) an act or omission of others, or 3) observance or knowledge of the usage of a particular trade other than the standard practice referred to in subsection (e). in <http://www.law.cornell.edu/ucc/>

¹⁵⁸ If an issuer wrongfully dishonors or repudiates its obligation to pay money under a letter of credit before presentation, the beneficiary, successor, or nominated person presenting on its own behalf may recover from the issuer the amount that is the subject of the dishonor or repudiation. If the issuer's obligation under the letter of credit is not for the payment of money, the claimant may obtain specific performance or, at the claimant's election, recover an amount equal to the value of performance from the issuer in <http://www.law.cornell.edu/ucc/>

¹⁵⁹ Blíže viz Uniform Commercial Code [online] [cit. 5. 12. 2009]. Dostupné z:

<http://www.law.cornell.edu/ucc/ucc.table.html>

¹⁶⁰ Blíže viz Ihned.cz [online] [cit. 4. 11. 2009]. Dostupné z: <http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-11072020-elektronicky-akreditiv-fikce-nebo-skutecnost>.

řada dalších komerčních bank. Mezi největší komerční banky patří: Bank of America Corporation, JPMorgan Chase & Co., Citigroup inc., Wells Fargo and Company.¹⁶¹

6.2. Velká Británie

Jak již bylo předesláno v kapitole o historii akreditivu, Velká Británie sehrála významnou roli v mezinárodním obchodě 18. a 19. století, kde značného rozvoje dostal konosament jako listina dokazující vlastnictví ke zboží.

Ačkoli UCP 600 mají takřka univerzální aplikaci, ve Velké Británii musí být Zvyklosti inkorporovány do smlouvy. Anglické banky přijaly UCP v její revizi v roce 1962, ale i přesto je smlouva, kterou si strany dohodnou, upravována a ovládána common law až do doby, než si strany smluví, že pro jakýkoliv akreditiv budou aplikovány Zvyklosti.¹⁶²

Fakt, že akreditiv je ve Velké Británii využíván, dokazuje řada rozhodnutí tamních soudů:

PAVIA and CO SPA vs. THURMANN-NIELSEN (Court of Appeal)

Předmětem sporu v rozhodnutí byla dohoda stran o prodeji 3 000 tun podzemnice olejně. Polovina suroviny měla být dodána kdykoli během 1. února až 30. dubna a druhá část zboží měla být odeslána kdykoli během 1. března až 31. května. Platba měla být zajištěna neodvolatelným dokumentárním akreditivem. Během února prodávající urgoval, aby kupující požádal o otevření akreditivu. Ten však tak neučinil. Proávající následně odmítl nalodit zboží a požadoval po kupujícím náhradu škody vzniklou v důsledku porušení smlouvy - nepožádáním o otevření akreditivu.¹⁶³

Court of Appeal podpořil žalobce - prodávajícího s tím, že kupující musí požádat o otevření akreditivu a umožnit prodávajícímu nalodění zboží. Před naloděním je prodávající oprávněn ujistit se, že mu bude zapláceno.¹⁶⁴

„Denning L.J.: The question in this case is this: In contract which provides for payment by confirmed credit, when must the buyer open the credit? In the absence of an express stipulation, I think the credit must be made available to the seller at the beginning of the shipment period. The reason is because the seller is entitled, before he ships the goods, to be assured that, on shipment, he will get paid. The seller is not bound to tell the

¹⁶¹ Blíže viz Ministerstvo zahraničních věcí [online] [cit. 6. 12. 2009]. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/severni_amerika/usa/ekonomika/financni_a_danovy_sektor.html

¹⁶² Blíže viz TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 402.

¹⁶³ PAVIA and CO SPA vs. THURMANN-NIELSEN in TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 434.

¹⁶⁴ Tamtéž

buyer the precise date when he is going to ship, and whenever he does ship the goods, he must be able to draw on the credit. ¹⁶⁵

TRANS TRUST vs. DANUBIAN TRADING CO LTD

Podobným případem jako výše uvedený je i následující: strany (prodávající a kupující) si sjednaly prodej 1 000 tun oceli s tím, že platba proběhne opět neodvolatelným dokumentárním akreditivem. Žalovaný (kupující) však nepožádal o otevření akreditivu (jak bylo sjednáno v dohodě), což znamenalo, že prodávající neměl žádný závazek plnit své povinnosti a měl také právo na náhradu škody. Strany se dohodly na dokumentárním akreditivu právě proto, aby měly tyto jistoty - prodávající, že mu bude zapláceno, a kupující, že obdrží objednané zboží. Neotevřením akreditivu nejsou splněny smlouvené podmínky.¹⁶⁶

„It was necessary to the decision to hold that the buyers were in breach of contract, in failing to provide the credit...sellers were relieved of this obligation to perform, the buyers remaining liable in damages for breach of contract....damages for the breach were governed by the ordinary principles applicable to remoteness of damage in contract. Here, sellers claimed as damages the loss of profit which they would have made on the sale. ¹⁶⁷

CAPE ASBESTOS CO LTD vs. LLOYD'S BANK LTD (Court of Appeal)

Tento případ se týká rozdílu mezi odvolatelným a neodvolatelným akreditivem. Po otevření odvolatelného akreditivu banka odvolatelný akreditiv zrušila a o zrušení neinformovala prodávajícího, který již odeslal dokumenty. Banka nezaplatila a prodávající následně žaloval banku, že ta byla povinna ho o tomto informovat. Jak bylo rozhodnuto?

„The bank may cancel a revocable credit at any time, and is under no duty to inform the seller that a revocable credit has been cancelled.... There was no legal obligation on the defendants to give notice in the circumstances. In a case of this kind the wise course for the seller to take before making a shipment of the goods would certainly be to inquire of the bank whether or not the credit had been withdraw... ¹⁶⁸

Soud dovodil, že zde není žádný právní závazek k tomu, aby žalující musel žalobce informovat. Jedná se sice o zdvořilost, která by měla být dodržována v rámci praxe, nicméně

¹⁶⁵ TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 434.

¹⁶⁶ TRANS TRUST vs. DANUBIAN TRADING CO LTD in TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 430.

¹⁶⁷ TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 432.

¹⁶⁸ CAPE ASPESTON CO LTD vs. LLOYD'S BANK LTD in TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 403.

venašel žádnou oporu a povinnost z hlediska právního. Dokonce poznamenal, že prodávající se měl před posláním dokumentů dotazovat, zda nedošlo k odvolání akreditivu.¹⁶⁹

SOPROMA SPA vs. MARINE and ANIMAL BY-PRODUCTS CORPORATION

Předmětem dohody mezi kupujícím a prodávajícím bylo 1 000 tun ryb, přičemž dohoda obsahovala také požadavek, aby v rybách bylo nejméně 70% proteinů. Platbu si strany sjednaly neodvolatelným dokumentárním akreditivem. Akreditiv byl následně otevřen s požadavkem náležitých dokumentů včetně certifikátu, že skutečně obsah bílkovin je minimálně 70%. Předložený certifikát však uváděl pouze 67% bílkovin. Banka tedy následně dokumenty odmítla, a proto se prodávající s neúspěchem pokoušel o předložení dokumentů přímo kupujícímu. Proávající tvrdil, že došlo k porušení smlouvy, což mu způsobilo škodu. Domáhal se nejprve u arbitráže, poté u High court. Soud rozhodl, že kupující neporušil smlouvu.¹⁷⁰

¹⁶⁹ CAPE ASPESTON CO LTD vs. LLOYD'S BANK LTD in TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 403.

¹⁷⁰ SOPROMA SPA vs. MARINE and ANIMAL BY-PRODUCTS CORPORATION in TODD, P. Cases and materials on international trade law. London: London sweet and maxwell, 2003. s. 426.

7. Judikatura, návrhy de lege ferenda

V následující a poslední kapitole bych se chtěla věnovat dvěma judikátům, které se vztahují k tématu diplomové práce. Možnost vložit judikáty (kromě jednoho) přímo do předešlých kapitol jsem zamítla především z hlediska přehlednosti a struktury celé práce. V druhé části kapitoly shrnu připravovanou rekonstrukci soukromého práva, neboť je vysoce aktuální a smlouvy o otevření akreditivu se taktéž dotkne.

7. 1. Judikatura

Rozsudek Nejvyššího soudu sp.zn. Odo 1054/2004, ze dne 28. 2. 2007

Předmětem zmíněného rozsudku je posouzení odpovědnosti banky, která otevřela akreditiv a následně použila k plnění závazku jinou, zahraniční banku. Odpovědnost je třeba posuzovat dle ustanovení § 331 a ustanovení § 375 ObchZ. Žalobkyně se dovolávala u NS, neboť Vrchní soud v Praze potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, který zamítl žalobu o zaplacení předmětné částky. Dovolacím důvodem se zde stalo nesprávné posouzení věci po právní stránce a nesprávná aplikace a vyložení ustanovení o smlouvě o otevření akreditivu.¹⁷¹ Pro pochopení schématicky popíšu strany sporu:

subjekt sporu	postavení v rámci akreditivní operace
žalobkyně N.	příkazce
žalovaná Č.o.b., a.s.	banka příkazce
společnost R.	beneficient
banka E.B.	zahraniční banka ze země beneficenta

Žalobkyně objednala u turecké společnosti tabák formou neodvolatelného dokumentárního akreditivu a následně dala příkaz žalované bance k otevření akreditivu ve prospěch beneficenta. Žalovaná banka vystavila akreditivní listinu v souladu se smlouvou a informovala o tomto žalobkyni. Zásadní je skutečnost, že žalovaná použila ke splnění závazku banku E.B. v Turecku. Banka E.B. se dozvěděla informaci o problémech s účtem, které byly mylné, a vyzvala společnost R., aby předmětný tabák ani nenakládala. Následkem toho vznikla žalobkyni škoda v důsledku zmařeného obchodu.¹⁷²

Dovolací soud zdůraznil rozlišení vztahů: příkazce-oprávněný, banka-příkazce a banka-oprávněný. NS dovodil, že je obvyklé, že banka příkazce používá ke splnění závazku

¹⁷¹ Blíže viz rozhodnutí NS sp.zn. 32 Odo 1054/2004, ze dne 28. 2. 2007 in <http://www.profipravo.cz/>.

¹⁷² Tamtéž

zahraniční banku, a to zejména tu, jejíž sídlo se nachází v zemi oprávněného. V případě daného rozsudku je jí banka E.B., přičemž ta má omezenou odpovědnost. Avšak povinná banka odpovídá za svůj závazek ze smlouvy o otevření akreditivu a je zavázána plnit. NS opřel svou argumentaci o ustanovení § 331 ObchZ, že plní-li dlužník svůj závazek pomocí jiné osoby, odpovídá tak, jako by závazek plnil sám, nestanoví-li tento zákon jinak. NS také vzal v úvahu kvalifikovanost banky jako instituce, která je povinná zkoumat všechny rizikové faktory. Nelze tedy odpovědnost za postup platby přenést z kvalifikované banky na zákazníka.¹⁷³

Rozhodnutí Nejvyššího soudu RV II 388/23 ze dne 18. 12. 1923

Je možné, pokud si strany sjednají platbu pomocí akreditivu, následně zaplatit tímto způsobem pouze polovinu částky a druhou polovinu zaplatit „z ruky do ruky“ (zaplacení kupní ceny hotově při dodání zboží)? Otázku řeší výše uvedené rozhodnutí NS, které zrušilo rozsudky obou nižších soudů a vrátilo věc k soudu prvního stupně.

Žalovaný (prodávající) měl dodat žalobkyni (kupující) čtyři vagóny dřeva. První dva vagóny však obsahovaly zboží špatné jakosti, proto žalobkyně pozbyla důvěry k žalovanému a žádala, aby zbylé dodávky byly zaplacený hotově při dodání zboží. Nejvyšší soud rozhodl ve prospěch žalobkyně, neboť bylo prokázáno, že prodávající předchozí část zboží dodal špatně (vadně), a tudíž kupující ztratil v prodávajícího důvěru. Kupující tedy poté, co předchozí zboží nebylo dodáno v souladu se smlouvou, mohl požadovat, aby platba proběhla z ruky do ruky „...záleží na tom, zda je správním tvrzením žalobkyně, že žalovaný při předchozích dodávkách jednal proti smlouvě, a žalobkyně proto důvodně ztratila k němu důvěru. V tomto směru žalobkyně nabízela důkazy...výtku dovolatelky je tudíž oprávněná...“¹⁷⁴

7.2. Návrhy de lege ferenda

V současné době se v České republice pracuje na rekonstrukci soukromého práva, která spočívá ve vládním návrhu občanského zákoníku, vládním návrhu zákona o obchodních korporacích a vládním návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém. Vycházím z důvodové zprávy k návrhu občanského zákoníku.

Současný občanský zákoník, který byl mnohokrát novelizován, pochází z roku 1964, a odráží tak soudobé poměry tehdejší socialistické republiky. Občanský zákoník se odklonil od tradic evropského kontinentálního práva a upravil občanské právo s novým obsahem a v

¹⁷³ Tamtéž

¹⁷⁴ Rozhodnutí NS RV II 388/23 z 18. 12. 1923 in PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku*, 5. díl. Praha: Linde, 1999. s. 474.

nových formách. Byl pojat tak, aby se hodil jen na společenské vztahy vznikající na půdě socialistické republiky. Koncepčně se občanský zákoník nepřizpůsobil formám vyhovujícím nesocialistickým sektorům. Základní ideologické zdůvodnění nového pojetí občanského zákoníku „*představovala doktrína jednoty a vzájemné podmíněnosti zájmů občana a socialistické společnosti, vyjádřené tak, že společnost (stát) se o jednotlivé občany stará a každý občan má naopak plnit všechny své povinnosti vůči společnosti (státu), zejména povinnost pracovat ve prospěch společnosti a státu. Občanské právo bylo pojato jako nástroj řízení společnosti, který chrání třídní zájmy a hodnoty.*“¹⁷⁵ Stávající občanský zákoník se i přes své novelizace odchyluje od standardů evropské právní kultury.¹⁷⁶

Konkrétní výsledky jsou tedy tyto:

- a) stále přetrvává samostatný zákon o rodině
- b) existuje vydělení pracovněprávní úpravy
- c) v oblasti závazkových vztahů je řada úprav paralelně jak v občanském, tak i v obchodním zákoníku¹⁷⁷

Tento neudržitelný stav je třeba změnit, a proto se rekodifikace soukromého práva stává nutností. Ideovým vzorem rekodifikace se stal vládní návrh občanského zákoníku Československa z roku 1937, který však z mezinárodně-politických důvodů nebyl přijat. Tento vládní návrh sledoval moderní revizi rakouského občanského zákoníku (ABGB).¹⁷⁸ Důvodová zpráva k návrhu občanského zákoníku dále uvádí tři základní myšlenkové zdroje celé rekodifikace:

- a) hodnocení současné soukromoprávní úpravy, která je vyhodnocena kriticky
- b) přihlížení k moderním zákoníkům řady okolních států, jakými jsou například Rakousko, Švýcarsko, Německo, Itálie, Francie apod.
- c) a dále se zohledňují mezinárodní smlouvy, směrnice a nařízení EU¹⁷⁹

Zákoník se přidrží tradičního dělení na osobní a majetková práva, kdy z pěti jeho částí jsou první dvě věnovány především právům osobním a část třetí a čtvrtá především právům majetkovým: „*Pokud se jedná o soukromá práva, přidrží se osnova jejich tradičního rozdělení na práva osobní a na práva majetková. Tomu odpovídá i návrh vnitřního členění zákoníku. Osobním právům se věnují především první a druhá část zákoníku, majetkovým především částí třetí a čtvrtá. Pátá část, která shrnuje ustanovení společná,*

¹⁷⁵Bližší viz důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku [online]. Justice.cz [cit. 20. 1. 2010]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>.

¹⁷⁶ Tamtéž

¹⁷⁷ Tamtéž

¹⁷⁸ Tamtéž

¹⁷⁹ Tamtéž

*přechodná a závěrečná, má především technickou povahu. Osu celé úpravy představuje člověk a jeho zájmy. Právní postavení člověka jako jednotlivce, včetně úpravy práv výlučně a přirozeně spjatých s jeho osobou, je klíčové téma první části zákoníku. Otázky spojené s jeho rodinou a rodinnými vztahy upravuje druhá část; jeho majetku a osudu tohoto majetku po smrti člověka se věnuje třetí část. Čtvrtá část upravuje obligační právo, tedy práva a povinnosti vzniklá člověku vůči jiným z jeho soukromého styku s jinými osobami.*¹⁸⁰

V problematice závazkových vztahů je v současnosti upravena řada institutů paralelně v obchodním i občanském zákoníku, jak již bylo zmíněno. Tato skutečnost je považována za nešťastnou a právě nová rekodifikace má vyřešit i tento problém, a to sjednocením pod část IV. „*Relativní majetková práva.*“

7.2.1. Akreditiv

Pod názvem „*Akreditiv*“ se v návrhu občanského zákoníku skrývá „*Smlouva o otevření akreditivu*“ téměř tak, jak je známa ze současné úpravy zákoníku obchodního. Akreditiv je v návrhu umístěn v části *Relativní majetková práva* (jak bylo uvedeno výše), a to konkrétně v Dílu 11 *Závazky z bankovních smluv*. Navržená ustanovení o problematice akreditivu vychází nejen z platné právní úpravy, ale také z Jednotných zvyklostí a pravidel pro dokumentární akreditivy. Výraz akreditivní listina (známá ze současné úpravy) se zde nepoužívá, neboť termín může vyvolat mylný dojem, že oznámení oprávněnému musí být doručeno v listinné podobě. Oznámit akreditiv lze i elektronicky, což zohledňuje právě vynechání pojmu „listina“. Akreditiv musí obsahovat alespoň určení, že se banka zavazuje zaplatit určitou částku, přijmout směnku, nebo k jinému plnění (současná úprava normuje pouze: určení plnění, ke kterému se banka zavazuje, nezmiňuje výslovně akceptaci směnky). Dále akreditiv musí obsahovat, dokdy má oprávněný podmínky splnit.¹⁸¹

Vztah banky k oprávněnému je ve stávajícím obchodním zákoníku upraven výslovně i s nadpisem, což v budoucí úpravě chybí, avšak obsah zůstává stejný. Naproti tomu v návrhu *de lege ferenda* jsou nadpisem výslovně označena ustanovení o potvrzeném akreditivu, což v současné úpravě nalézt nelze. Ani zde se však nejedná o obsahový rozdíl, i zde je zachováno současné znění.

¹⁸⁰ Tamtéž

¹⁸¹ Tamtéž

<p style="text-align: center;">Akreditiv § 2544</p> <p style="text-align: center;">Základní ustanovení</p> <p>Smlouvou o otevření kreditivu se banka zavazuje vůči příkazci vystavit na jeho žádost a účet ve prospěch třetí osoby (oprávněného) kreditiv a příkazce se zavazuje zaplatit bance</p> <p style="text-align: center;">§ 2545</p> <p>(1) Banka oznámí oprávněnému v písemné formě bez zbytečného odkladu po uzavření smlouvy, že v jeho prospěch otvírá kreditiv, a sdělí mu jeho obsah.</p> <p>(2) Kreditiv obsahuje alespoň určení, že se banka zavazuje zaplatit určitou částku, přijmout směnku nebo k jinému plnění a kreditivní podmínky s určením, do kdy je má oprávněný splnit, aby mohl požadovat plnění od banky.</p> <p style="text-align: center;">§ 2546</p> <p>Závazek banky vůči oprávněnému vzniká vystavením kreditivu. Tento závazek je nezávislý na závazku mezi bankou a příkazcem i na závazku mezi příkazcem a oprávněným.</p> <p style="text-align: center;">§ 2547</p> <p>Kreditivem lze i pověřit jinou banku, aby poskytla plnění za vystavující banku.</p> <p>Poskytne-li pověřená banka plnění, má právo na náhradu vůči vystavující bance; byl-li kreditiv potvrzen, má toto právo i vůči potvrzující bance.</p> <p style="text-align: center;">§ 2548</p> <p>Neurčí-li kreditiv výslovně jinak, může jej banka změnit nebo zrušit jen se souhlasem oprávněného a příkazce</p> <p style="text-align: center;">Potvrzený kreditiv § 2549</p> <p>(1) Je-li kreditiv na žádost vystavující banky potvrzen další bankou, vzniká oprávněnému právo na plnění i vůči potvrzující bance od doby, kdy potvrzující banka oprávněnému potvrzení kreditivu oznámila.</p> <p>(2) Ke změně nebo zrušení potvrzeného kreditivu se vyžaduje i souhlas potvrzující banky.</p>	<p style="text-align: center;">§ 2550</p> <p>Plnila-li potvrzující banka oprávněnému podle podmínek kreditivu, má právo na náhradu vůči vystavující bance.</p> <p style="text-align: center;">§ 2551</p> <p>Bance, která oprávněnému jen oznámí, že pro něho jiná banka otevřela kreditiv, nevzniká závazek z kreditivu, nahradí však škodu, bylo-li oznámení nesprávné.</p> <p style="text-align: center;">Dokumentární kreditiv § 2552</p> <p>(1) Při dokumentárním kreditivu banka plní oprávněnému, jsou-li jí včas předloženy dokumenty určené kreditivem v souladu s kreditivními podmínkami. To platí i v případě, jsou-li dokumenty předloženy bance pověřené kreditivem.</p> <p>(2) Byl-li dokumentární kreditiv potvrzen, poskytne potvrzující banka oprávněnému plnění, jsou-li jí, popřípadě bance pověřené kreditivem, včas předloženy dokumenty uvedené v odstavci 1.</p> <p style="text-align: center;">§ 2553</p> <p>Banka s odbornou péčí přezkoumá, zda obsah předložených dokumentů a jejich vzájemná souvislost zjevně odpovídají podmínkám určeným kreditivem.</p> <p style="text-align: center;">§ 2554</p> <p>Dojde-li k ztrátě, zničení nebo poškození dokumentů v době, kdy je má banka u sebe, nahradí banka příkazci škodu tím způsobenou. To neplatí, nemohla-li banka škodu odvrátit ani při vynaložení odborné péče.</p> <p style="text-align: center;">§ 2555</p> <p style="text-align: center;">Jiné kreditivy</p> <p>Ustanovení o dokumentárním kreditivu se použije přiměřeně i na kreditiv, podle něhož se lze domáhat plnění při splnění jiných podmínek, než je předložení dokumentů.</p>
--	--

zdroj: důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku [online]. Justice.cz [cit. 20. 1. 2010]. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>.

Zásadním se tedy zdá být umístění kreditivu v rámci zmíněné rekonstrukce a nahrazení termínu kreditivní listina - slovem kreditiv.

Závěr

Akreditiv představuje jednu z nejpropracovanějších forem bankovních instrumentů. Ačkoli celý proces akreditivní operace je poměrně složitý, výhody, které tento platební a zajišťující prostředek poskytuje, převáží náročnost celé transakce. Nesporným kladem je skutečnost, že do vztahu mezi příkazcem a beneficiem vstupuje banka, která má velkou důvěru obou partnerů, a ti se tak nemusí obávat, že nebude jejich závazek splněn. Příkazce má jistotu, že bude plnit závazek proti dokumentům, které musí beneficiem předložit. Pokud by dokumenty nebyly v pořádku, k úhradě by nedošlo. Naopak beneficiem se může spolehnout, že dojde k plnění v jeho prospěch, jestliže splní akreditivní podmínky. Důkazem využívání akreditivů je skutečnost, že 8 z 10 dotázaných bank, které působí v České republice, poskytuje tuzemské i zahraniční akreditivy. Statistiky o počtu uzavřených smluv však nelze získat, neboť tyto informace nejsou veřejně sdělovanými údaji. Dotázané banky tudíž statistiky neposkytly.

Nezbytnou součástí úpravy akreditivů se staly Zvyklosti ve své poslední revizi z roku 2007 vydané ICC. Jejich úprava je podrobná a vyčerpávající. Zvyklosti nemají normativní charakter, nejsou závazné samy o sobě, avšak z hlediska obchodní praxe jsou přínosné v tom, že sjednocují obchodní vztahy týkající se akreditivů. Země mají vlastní právní systém a Zvyklosti se snaží unifikovat problematiku akreditivů tak, aby obchodování na mezinárodní úrovni bylo co nejméně složité a problematické.

V rámci právního řádu České republiky je akreditiv upraven v ObchZ. Ustanovení zmíněného předpisu však neobsahují komplexní akreditivní operaci, ale „pouze“ smlouvu o otevření akreditivu, což ve své podstatě nevádí, neboť Zvyklosti „suplují“ zbytek akreditivní operace. Smlouva o otevření akreditivu patří do *smluv bankovních služeb*, neboť jedním ze subjektů se stává banka. Smlouva je pojmenovaná, písemná, úplatná a jedná se o závazkový vztah absolutní. Nezbytné je, aby banka v souladu se smlouvou písemně sdělila oprávněnému, že v jeho prospěch otevírá akreditiv. Děje se tak pomocí tzv. akreditivní listiny, která musí mít určité náležitosti. V návrhu de lege ferenda, který spočívá ve vládním návrhu občanského zákoníka, vládním návrhu zákona o obchodních korporacích a vládním návrhu zákona o mezinárodním právu soukromém, zde lze spatřovat rozdíl především tom, že výraz akreditivní listina se již v připravované rekonstrukci soukromého práva nepoužívá. Výraz „listina“ totiž může vyvolat mylný dojem, že oznámení musí být oprávněnému doručeno v listinné podobě.

Oznámit akreditiv lze však i v podobě elektronické. V ostatních otázkách vychází návrh de lege ferenda ze stávajících ustanovení ObchZ.

K pochopení celé akreditivní operace je nezbytné dále znát výrazy jako je beneficiant, avizující či vystavující banka. Výčet a jejich definici podávají Zvyklosti. Na vztahy mezi subjekty je třeba zaměřit se s velkou pozorností, neboť nejsou zcela jednoduché. Nutností je uvědomit si například, že závazek banky z akreditivu je nezávislý na právním vztahu mezi příkazcem a oprávněným. Zde bych chtěla upozornit na důležitý rozpor mezi teorií a praxí, neboť v odborné literatuře se uvádí, že banka nezkontroluje konkrétní zboží, které je předmětem smlouvy mezi příkazcem a beneficiantem. Skutečnost je jiná. Kvůli obchodování se zbožím, které podléhá vývozní licenci (vojenský materiál apod.), se banka o zboží zajímá.

Vztah mezi příkazcem a oprávněným je však stěžejní, neboť ti se mimo jiné dohodnou na podmínce zaplacení prostřednictvím akreditivu a zároveň se domluví na akreditivních dokumentech a jiných podmínkách. Banka hraje významnou roli v akreditivní operaci. Může se zde vyskytovat nejen banka vystavující a avizující, ale také potvrzující či hojící. Vztahy mezi bankami upravují i další pravidla, jakými jsou *Jednotná pravidla pro mezibankovní hojení* vydaná rovněž ICC.

V rámci mezinárodního obchodu je třeba, aby subjekt, který vstupuje na zahraniční trh, zkoumal určité faktory. Těmi jsou zejména ekonomické, politické a právní prostředí v dané zemi. Faktory jsou následně důležité pro volbu platebních podmínek a pro eliminaci případných rizik. Mezi významná rizika patří komerční riziko, které spočívá například v odstoupení obchodního partnera od kontraktu či v platební neschopnosti dlužníka. Právě strach z insolvence vede subjekty k využití platby pomocí akreditivu, což zmíněné riziko snižuje.

Pokud si subjekty zvolí platbu pomocí akreditivu, je nutné dále volit druh akreditivu, který nejvíce vyhovuje konkrétní obchodní transakci a přizpůsobí se tak potřebám smluvních stran. Členění na akreditivy odvolatelné a neodvolatelné je obsahem řady literatur, avšak v praxi se již nevyskytuje. Dle dotazovaných bank (Komerční banky a České spořitelny) se v současnosti odvolatelné akreditivy nepoužívají. Velmi podstatné je rozlišení na akreditiv oznámený a potvrzený, kdy u prvního jmenovaného banka pouze oznamuje (avizuje) oprávněnému, že jiná banka pro něj otevřela akreditiv. U druhého typu banka akreditiv potvrdí a tím se zavazuje k plnění. Největší důraz v tuzemském i mezinárodním obchodě je kladen na dokumentární akreditiv. Banka je povinna poskytnout oprávněnému plnění v případě, když jí jsou předloženy dokumenty. Dokumenty musí být v souladu s akreditivními podmínkami a tento soulad zkoumá banka s odbornou péčí.

V rámci srovnání tuzemské právní úpravy se zahraniční úpravou (USA, Velká Británie) lze spatřovat významný „tmelící“ prvek, kterým jsou Zvyklosti, neboť se uplatňují na mezinárodní úrovni. Význam právních úprav se tímto snižuje. Úprava USA je obsáhlejší a připomíná tak Zvyklosti, neboť se neomezuje „pouze“ na smlouvu o otevření akreditivu, jak je tomu v ČR, ale obsahuje také vysvětlení terminologie (applicant, beneficiary apod.) či například důsledky padělání akreditivních dokumentů.

Akreditiv jako významný platební a zajišťující instrument slouží po celém světě k uspokojení obchodních transakcí a k naplnění jejich cílů.

Resumé

The aim of this Diploma Thesis is to deal with contract on the opening of a letter of credit. Not only it's a legal definition it even examines types of letter of credit and their use in practice. Letter of a credits are classified based on their function in the transaction or another factors that are related to the conditions of the business (for instance: standby letter of credit, irrevocable letter of credit, confirmed letter of credit or revolving letter of credit - all these types can be used).

Letter of credit stands for of the oldest banking instrument, that provides a lot of advantages for subjects of credit transaction. Letter of credit works as a payment and ensuring instrument. Security comes from the fact, that bank exists in transaction as further subject. However, a credit is a separate transaction from the contract on which it may be based on (for instance sale contract). Banks do not consider such contract. Letter of credit is used mainly in international trade transactions, however not only there. The main advantage is that applicant will pay just in case beneficiary realizes conditions of letter of credit (to put forward documents). It can be explained as a compromise of a payment method. If parties constitute a payment in advance, more safety is provided to the seller. On the contrary, better position will be ensured for buyer in case of concluding the payment after goods delivery.

I am fully aware of difficulties and extent of Diploma Thesis. Despide of up to date subject, no czech book offers in-depth explanation of legal definition as well as practical use of letter of credits. I have studied from statutes, publications, documents issued by banks or from number of internet sources.

I have split Diploma Thesis into seven chapters. Using of some charts and graphs are essential part of Thesis. First chapter provides analysis of terminology as well as The Uniform Customs and Practice for Documentary Credits that are really fundamental for understanding that problem. UCP 600 simplifies, standardizes the drafting of letters of credit and it provides uniform answer to common problems concerning usage of letter of credit. Then I describe in detail current statuses in commercial code of The Czech Republic. The enumeration of subjects of credit's operation is the underlying theme of third chapter. The applicant, beneficiary, advising or confirming bank belong to subjects of credit's operations. The majority of the work then studies documentary letter of credit including documents that are crucial for use of credits. Typically, the documents that a beneficiary has to put forward because of payment receipt include: a bill of lading, commercial invoice, certificate of quality

of bill of exchange. Proposal *de lege ferenda* as well as comparison with foreign legislation are also covered in this work.

Prameny a literatura

Publikace

- 1) ANDRLE, P. *Dokumentární akreditiv v praxi*. 4. vydání. Praha: GRADA Publishing, 2007. 144 s. ISBN 80-7169-977-2.
- 2) BEJČEK, K. - ELIÁŠ, K. - RABAN, P. - a kol. *Kurs obchodního práva*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2007. 585 s. ISBN 978-80-7179-781-4.
- 3) BLAŽEK, J. *Bankovníctví*. Brno: Masarykova Univerzita, 1997. 151 s. ISBN 80-210-1715-5
- 4) ELIÁŠ, J. a kol. *Obchodní zákoník*. 4. vydání. Praha: Linde, 2004. 946 s. ISBN 80-7201-475-7.
- 5) KOTÁSEK, J. - PIHERA, V. - POKORNÁ, J. - RABAN, P. - VÍTEK, J. *Kurs do obchodního práva, právo cenných papírů*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009. 419 s. ISBN 987-80-7179-454-7.
- 6) KOVAŘÍK, Z. *Zákon směnečný a šekový, komentář*. 2. vydání. Praha: C.H.Beck, 1999. 399 s. ISBN 80-7179-220-9.
- 7) MACHKOVÁ, H. - ČERNOHLÁVKOVÁ, E. - SATO, A. a kol. *Mezinárodní obchodní operace*. 4. aktualizované vydání. Praha : GRADA Publishing, 2007. 242 s. ISBN 978-80-247-1590-2.
- 8) MACHKOVÁ, H. - SATO, A. - ZAMYKALOVÁ, M. - a kol. *Mezinárodní obchod a marketing*. Praha : GRADA Publishing, 2002, 366 s. ISBN 80-247-0364-5.
- 9) MAREK, K. - *Smluvní typy druhé hlavy třetí části obchodního zákoníku*. 2. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 1999. 347 s. ISBN 80-210-1749-X.
- 10) MAREK, K. *Smluvní obchodní právo, kontrakty*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2007. 451 s. ISBN 978-80-210-4268-1.
- 11) MARVANOVÁ, M. a kol. *Platební styk*. Brno: ECON, 1995. 374 s. ISBN 80-901627-2-X.
- 12) ŠTENGLOVÁ, I. - PLÍVA, S. - TOMSA, M. a kol. *Obchodní zákoník*. 12. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-055-3.
- 13) DĚDIČ, J. *Obchodní zákoník, komentář*. Praha: Polygon, 2002. 4074 s. ISBN 80-7273-071-1.
- 14) PLÍVA, S. - ELEK, Š. - LIŠKA, P. - MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: ASPI, 2009. 252 s. ISBN 978-80-7357-433-8.

- 15) PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl*. Praha: Linde, 1999. 686 s. ISBN 80-7201-175-8.
- 16) TODD, P. *Cases and materials on international trade law*. London: London sweet and maxwell, 2003. ISBN 0421827106.
- 17) ROZEHNALOVÁ, N. *Právo mezinárodního obchodu. 2.*, aktualizované vydání. Praha: ASPI, 2006. 555 s. ISBN 80-7357-196-X.

Články z časopisů

- 18) LIŠKA, P. Ke smlouvě o otevření dokumentárního akreditivu. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 4, s. 119-156.
- 19) LOCHMANOVÁ, L. Dokumentární akreditiv. *Právo a podnikání*, 2000, roč. 13, č. 7-8, s. 18-23.
- 20) MAREK, K. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní rádce*, 2003, roč. 13, č. 9, s. 3-7.
- 21) MAREK, K. Smlouva o otevření akreditivu. *Právní zpravodaj*, 2002, roč. 12, č. 3, s. 4-7.
- 22) RICHTER, J. Zajištění plateb akreditivy. *Bulletin advokacie*, 1995, č. 4, s. 1-98.

Internetové zdroje

- 23) ANDRLE, P. *Kam kráčí dokumentární akreditiv* [online]. Ihned.cz. Dostupné z: http://ihned.cz/1-10089250-17312770-000000_d-81.
- 24) ANDRLE, P. *Nové trendy v dokumentárním platebním styku* [online]. BusinessInfo.cz. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/statni-podpora-exportu/nove-trendy-v-dokumentarnim-platebnim/1000485/4361/>.
- 25) *Mezinárodní obchodní komora v České republice* [online]. Dostupné z: <<http://www.icc-cr.cz/>>
- 26) *The world business organization* [online]. Dostupné z: <<http://www.iccwbo.com>>
- 27) *Epravo* [online]. Dostupné z: <<http://www.epravo.cz>>
- 28) *Komerční banka* [online]. Dostupné z: <<http://www.kb.cz>>
- 29) *ČSOB* [online]. Dostupné z: <<http://www.csob.cz>>
- 30) *Raiffeisenbank* [online].

Dostupné z: <http://www.rb.cz/>.

31) *International Chamber of commerce* [online].

Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/>

32) *Commission on Banking Technique and Practice* [online].

Dostupné z: <http://www.iccwbo.com/policy/banking/iccdbibc/index.html>

33) *Ministerstvo zahraničních věcí* [online].

Dostupné z: <http://www.mzv.cz>

34) *Ministerstvo spravedlnosti* [online].

Dostupné z: <http://www.justice.cz>

35) *Institut pro testování a certifikaci, a. s.* [online].

Dostupné z: <http://www.itczlin.cz/>

36) McKEEVER, K., DITCHEVA B., *The Circular letter of credit* [online]. Columbia law school. [cit. 10. 9. 2009].

Dostupné z: <http://library.law.columbia.edu/CircularLetterOfCredit/>

37) REŽŇÁKOVÁ, M. *Možnost minimalizace platebního rizika*. MM Průmyslové spektrum.

Dostupné z:

<http://www.mmspektrum.com/clanek/moznosti-minimalizace-platebniho-rizika>

38) *Elektronický akreditiv - fikce nebo skutečnost?* [online].

Ihned.cz. Dostupné z: <http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-11072020-elektronicky-akreditiv-fikce-nebo-skutecnost>.

39) *Coface Czech Credit Management Services, spol. s r.o.* [online].

Dostupné z: www.coface.cz

40) *Exportní garanční a pojišťovací společnost, a.s.* [online].

Dostupné z: www.egap.cz

41) *Bolero association* [online].

Dostupné z: <http://www.boleroassociation.org/>

42) *Documentary Credit Dispute Resolution Expertise* [online].

Dostupné z: <http://www.iccwbo.org/court/docdex/id4493/index.html>

43) *Letter of credit forum* [online].

Dostupné z: <http://www.letterofcreditforum.com/content/articles>

44) *Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku* [online]. Justice.cz. Dostupné

z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/cz/uvodni-stranka.html>.

45) *The UK Statute Law Database* [online].

Dostupné z: <http://www.statutelaw.gov.uk/Home.aspx>

46) Dostupné z:

<http://www.ceskefirmy.com/?text=clanek&id=91-ceska-republika-ma-druha-nejvyssi-rizika-platebniho-styku-v-evrope>

Zákony a jiné dokumenty

47) zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

48) zákon č. 101/1963 Sb., o právních vztazích v mezinárodním styku, ve znění pozdějších předpisů

49) zákon č. 191/1950 Sb., směnečný a šekový, ve znění pozdějších předpisů

50) zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

51) Mezinárodní obchodní komora. *Jednotné zvyklosti a pravidla pro dokumentární akreditivy*, UCP 600, revize 2007.

52) Komerční banka. *Dokumentární akreditiv v tuzemském platebním styku*, příručka pro klienty KB. 1993.

53) Intrum Justitia. *European Payment Index 2009*.

54) International Chamber of Commerce. *International Standby Practices*, ISP98. 1998.

55) Vládním návrh občanského zákoníku č. 40/1964 Sb.

56) Důvodová zpráva k vládnímu návrhu občanského zákoníku.

57) Uniform Commercial Code [online]

Dostupné z: <<http://www.law.cornell.edu/ucc/ucc.table.html>>

58) Komerční banka, a.s. *Vzor smlouvy o otevření dokumentárního akreditivu*. 2009.

59) Komerční banka, a.s. *Všeobecné obchodní podmínky*. 2009.

60) Česká spořitelna, a.s. *Všeobecné obchodní podmínky*. 2009.

Judikatura

61) Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 18. 12. 1923 RV II 388/23 in PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl*. Praha: Linde, 1999. s. 471.

62) Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 14.5. 1924 RV II 370/31 in PELIKÁNOVÁ, I. *Komentář k obchodnímu zákoníku, 5. díl*. Praha: Linde, 1999. s. 491.

63) Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. 2. 2007, sp. zn. 32 Odo 1054/2004, in <http://www.profipravo.cz/>.

- 64) CAPE ASPESTON CO LTD vs. LLOYD'S BANK LTD in TODD, P. *Cases and materials on international trade law*. London: London sweet and maxwell, 2003. ISBN 0421827106
- 65) PAVIA AND CO SPA vs. THURMANN-NIELSEN in TODD, P. *Cases and materials on international trade law*. London: London sweet and maxwell, 2003. ISBN 0421827106
- 66) SOPROMA SPA vs. MARINE and ANIMAL BY-PRODUCTS CORPORATION in TODD, P. *Cases and materials on international trade law*. London: London sweet and maxwell, 2003. ISBN 0421827106.

Seznam příloh:

- 1) Akreditiv jako obvyklá platební podmínka u vybraných zemí světa
- 2) Příkaz k otevření neodvolatelného dokumentárního akreditivu, ČSOB
- 3) Průvodní list k předkládaným dokumentům v rámci exportního/dodavatelského akreditivu
- 4) Příkaz k otevření neodvolatelného stand-by akreditivu

1) Akreditiv jako obvyklá platební podmínka u vybraných zemí světa

INDIE: patří mezi země, které jsou mezi zahraničními i českými investory velmi preferované. Největšími zahraničními investory do ekonomiky Indie jsou Mauritius, Singapur a USA a nejvíce se investuje do oborů elektrického zařízení a softwaru, služeb, stavebnictví, telekomunikace, dopravy a zpracování ropy. V rámci České republiky jsou hlavními českými investicemi: montážní závod Škoda Auto v Aurangabadu a závod na montáž nákladních vozů Tatra, Tatra Vectra Motors v Hosuru. Hlavními **vývozními** položkami v roce 2008 byly: karoserie, další součásti vozidel, motory, čerpadla, nákladní vozidla, textilní stroje, obráběcí stroje, elektrické motory a generátory, nemocniční lůžka, sklo, skleněné výrobky. Mezi hlavní **dovozní** položky patří bezešvé ocelové trubky a odlitky, feroslitiny, bavlněná příze a textilní zboží, syntetické tkaniny, obuv, média pro záznam zvuku, elektrické kabely, chemické a farmaceutické výrobky. Z hlediska českých podnikatelských subjektů je třeba si uvědomit, že Indie je sice rozvojovým trhem, ale je zde nutné počítat se silnou konkurencí.¹⁸²

obchodní výměna mezi ČR a Indií za posledních pět let (v tis. USD)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009 I-VII
Vývoz	192 932	268 242	386 350	551 962	634 839	278 511
Dovoz	172 747	245 581	253 881	403 220	510 628	261 668
Obrat	373 344	513 996	640 231	955 182	1 145 467	540 179
Saldo	20 185	22 661	132 469	148 741	124 211	16 843

zdroj: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/indie/ekonomika/index.html.

Indický trh patří ve světě k velmi komplikovaným trhům, a to kvůli odlišné podnikatelské kultuře a dalším faktorům. Doba, která uplyne do uzavření kontraktu, je dlouhá. Dle výzkumu Světové banky je průměrná doba nutná k uzavření kontraktu v Indii 425 dnů. Obecně zde platí, že odeslání zboží bez zajištění platby, či odeslání platby bez zajištění zboží je spojeno s riziky, které lze eliminovat volbou platebních instrumentů, a proto je Indie zemí, kde se jako obchodní podmínky uplatňují především dokumentární akreditivy. Režim vymáhání pohledávek je obtížný a obchodní spory se doporučují řešit smířčí cestou a prostřednictvím komor – zejména v případě, kdy je reciproční zastoupení v obou zemích. Spory řešené soudní cestou jsou zdlouhavé a finančně náročné.¹⁸³

¹⁸² Blíže viz Ministerstvo zahraničních věcí. [online] [cit. 25.1. 2010]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/indie/ekonomika/index.html.

¹⁸³ Tamtéž

RUSKO: mezi pozitivní faktory v rámci ruského investičního klimatu patří zejména rozsáhlost trhu, tempo růstu ekonomiky a levná kvalifikovaná pracovní síla. Naopak jako negativní a slabé stránky lze zmínit především administrativní a byrokratické překážky, korupci a nerozvinutou infrastrukturu. Obrovským handicapem ekonomického růstu je také skutečnost, že banky zaostávají v jeho financování (úvěrování, nedokonalost institutů finančního zprostředkování a investičních pobídek). Ruské bankovníctví není schopné plnit dostatečné zázemí pro investice, neboť investice v Rusku jsou kryty asi z 50 % z vlastních prostředků společností, přičemž ve vyspělých zemích je to kolem 20%.

Objem obchodní výměny mezi Českou republikou a Ruskou federací dosáhl v roce 2008 svého historického maxima – 13,1 mld. USD. Mezi hlavní **vývozní** položky patří díly a příslušenství motorových vozidel, zařízení k automatickému zpracování dat, osobní automobily, stroje a zařízení pro odvětví průmyslu, léčiva, zařízení k ohřevu a chlazení, kovoobráběcí stroje, čerpadla, ventily, kotle, výrobky ze železa. Mezi hlavní **dovozní** položky patří ropa, zemní plyn, železná ruda, ocel, železo, syntetický kaučuk, nikl, hliník, umělá hnojiva.¹⁸⁴

obchodní výměna mezi ČR a RF za posledních pět let (v mil. USD)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009 I-VII
vývoz ČR	922,5	1 432,8	1 839,4	2 836,7	3 965,8	1 370 904
dovoz ČR	2 707,1	4 456,3	5 593,6	5 616,0	9 089,8	2 972 618
Obrat	3 629,6	5 889,1	7 488,1	8 452,7	13 055,6	4 343 522
Saldo	-1 784,6	-3 023,5	-3 595,5	-2 779,3	-5 124,0	-1 601 714

zdroj: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/ekonomika/index.html.

Mezi rizika, která existují na ruském trhu (včetně již výše jmenovaných slabín), patří také nízká vymahatelnost práva, či kladení náročných podmínek českým subjektům ze strany ruských partnerů (např. odkladů plateb, proclívání zboží). Platební morálka v Rusku, která je kolísavá, je ovlivňována různými faktory (komodita, velikost, síla a druh partnera). Platba akreditivem se i přes problémy v bankovním sektoru (jak bylo uvedeno výše) stává stále běžnější. Je však velmi důležité, s jakou bankou spolupracuje ruský partner. V Rusku působí více jak 1 000 bank.¹⁸⁵

¹⁸⁴ Blíže viz Ministerstvo zahraničních věcí. [online] [cit. 25.1. 2010]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/rusko/ekonomika/index.html.

¹⁸⁵ Tamtéž

Řešení sporů soudní cestou je často provázeno mařením soudních jednání ze strany ruských partnerů. Pokud soud rozhodne ve prospěch české strany, nemá dostatek nástrojů k tomu, aby přinutil dlužníka zaplatit. Z těchto důvodů si české podnikatelské subjekty vkládají do kontraktu klauzuli o řešení sporu u nestranného soudu v třetí zemi.¹⁸⁶

ČÍNA: v posledních pěti letech dosahovala výrazného ekonomického růstu. Kvůli ekonomické globální krizi však došlo k jeho zpomalení. Mezi nejvýznamnější investory v Číně patří Hongkong, Panenské ostrovy, Japonsko, Korejská republika, USA, Singapur a Thajwan.

V rámci obchodování s Českou republikou, činil v roce 2008 český vývoz do Číny 773 milionů USD a dovoz z Číny dosáhl výše 12 471 milionů USD.¹⁸⁷

obchodní výměna mezi ČR a Čínou za posledních pět let (v mil. USD)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009 I-VII
vývoz ČR	266,819	304,974	388,360	691,653	773,013	398,003
dovoz ČR	3 472,947	4 002,232	5 540,227	9 144,046	12 470,949	5 296,561
Obrat	3 739,766	4 307,206	5 928,587	9 835,699	13 243,962	5 694,564
Saldo	-3 206,128	-3 697,258	-5 151,867	-8 452,393	-11 667,93	-4 898,558

zdroj: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/aside/cina/ekonomika/index.html.

Mezi nejdůležitější položky českého **vývozu** patří části psacích strojů, počítačích strojů pro automatické zpracování dat, části a součásti pro pístové motory, hřídele, převodové převody, ozubené kola, části a součásti motorových vozidel, osobních vozidel a traktorů, nezpracované sklo ve tvaru kuliček a trubic. Mezi nejvýznamnější položky čínského **dovozu** do ČR patří části vysílačích, přijímacích, televizních přístrojů, monitory, disky a jiná média pro záznam zvuku, telefonní přístroje, přístroje pro záznam zvuku, hračky apod.

V Číně tvoří hlavní zdroj financování ekonomiky bankovníctví. Dominantní postavení na trhu mají čtyři státní komerční banky - Industrial and Commercial Bank of China, Bank of China, China Construction Bank a Agricultural Bank of China. Tyto banky kontrolují v současnosti přibližně 53% všech bankovních aktiv v zemi. V zemi se zlepšuje vnitřní řízení bank a úvěrové mechanismy bank.¹⁸⁸

Podnikatelský subjekt, který se rozhodne obchodovat se subjekty z Číny, musí počítat s tamní byrokracií, jazykovými rozdíly, korupcí, náhlými změnami podmínek a pravidel.

¹⁸⁶ Tamtéž

¹⁸⁷ Blíže viz Ministerstvo zahraničních věcí. [online] [cit. 25.1. 2010]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/aside/cina/ekonomika/index.html.

¹⁸⁸ Tamtéž

Největší riziko je však spatřováno v odlišnosti podnikatelského prostředí a v rozdílné mentalitě (jiná kultura a jiné obchodní zvyklosti). Rizikem je také možnost nedodržení kontraktem sjednané ceny a platebních podmínek. Z tohoto důvodu je velmi vhodné zajištění platby akreditivem na celou hodnotu dodávky nebo bankovní zárukou. Oba tyto instrumenty by měly vystavit renomované čínské banky. Nedoporučuje se platba předem.

V rámci řešení sporů je na stranách, jaké právo si do kontraktů prosadí. Pokud se strany domluví na čínském právu a soudu, jednání proběhne před China International Economic and Trade Arbitration Commission nebo před Beijing Conciliation Centre. Jestliže kontrakt předepisuje zahraniční arbitrážní instituci, je jí zpravidla International Centre for Settlement of Investment Disputes (Čína je členem), nebo arbitráž ve Stockholmu.¹⁸⁹

ÍRÁN: ekonomická situace a obchodování s touto zemí se odvíjí především od politické situace. Írán je v současné době podezřelý ze snahy o výrobu atomové bomby, což se projevuje v řadě opatření, kterými jsou především sankce RB OSN a embargo pro americké podnikatele na obchod a investice v Íránu. Rezoluce RB OSN uvalila také embargo na některé íránské státní banky, avšak skutečností je, že banky z EU jsou málo ochotné spolupracovat s jakýmkoliv íránskými bankami.¹⁹⁰

obchodní výměna mezi ČR a Íránem za posledních pět let (v tis. Kč)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009 I-VII
vývoz ČR	1 188 745	2 202 525	536 788	601 876	696 005	1 066 892
dovoz ČR	340 149	350 478	289 104	385 179	219 964	102 152
Obrat	1 528 894	2 553 003	825 892	987 055	915 969	1 169 045
Saldo	848 596	1 852 047	247 684	216 697	476 041	964 739

zdroj: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/iran/ekonomika/index.html.

Mezi nejdůležitější položky českého **vývozu** do Íránu patří cukr, nápoje, lihové tekutiny, ocet, chemické výrobky, plasty, dřevo, papír, karton. Mezi časté položky **dovozu** patří ryby, korýši, výrobky živočišného původu, zelenina, ořechy, káva, čaj, koření.

Problémy a rizika spojená s obchodováním s Íránem spočívají v řadě negativních faktorů, jakými jsou například vysoká míra ochrany některých státních podniků, nepružný bankovní systém, legislativa, která neumožňuje řešení sporů před mezinárodním arbitrážním

¹⁸⁹ Tamtéž

¹⁹⁰ Blíže viz Ministerstvo zahraničních věcí. [online] [cit. 25.1. 2010]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/blizky_vychod/iran/ekonomika/index.html.

soudem, či která neumožňuje přijímat evropské právo. Neexistují také dostupné a přesné informace o podmínkách obchodování, což investory odrazuje.

Po uzavření obchodní smlouvy se může stát, že íránská strana změní podmínky smlouvy či platební podmínky. Ze strany Evropanů je tento způsob chápán jako porušení smlouvy, avšak v Íránu se to za nedodržení smlouvy nepovažuje. Je vhodné sjednat jako platební podmínku neodvolatelný akreditiv, což se v praxi děje. Vyřízení akreditivů z hlediska zdlouhavé administrativy trvá poměrně dlouho. Dojde-li ke sporu mezi subjekty, je na stranách, aby dohodly, podle jakého práva bude spor posuzován. Nejvýhodnějším je dohodnout klauzuli o arbitráži.¹⁹¹

¹⁹¹ Tamtéž

2) Příkaz k otevření neodvolatelného dokumentárního akreditivu, ČSOB

zdroj: ČSOB [online] [4. 2. 2010]. Dostupné z:

http://www.csob.cz/WebCsob/Csob/Formulare-kalkulacky/CSOB_Prikaz_akreditiv_cz4.pdf

PŘÍKAZ K OTEVŘENÍ NEODVOLATELNÉHO DOKUMENTÁRNÍHO AKREDITIVU

Československé obchodní bance, a. s. (ČSOB) v

Žádáme Vás, abyste otevřeli neodvolatelný dokumentární akreditiv podle níže uvedených podmínek:

☐ převoditelný Příkazce:		Platnost akreditivu do: Místo uplynutí platnosti :
kontaktní osoba: reference: telefon: e-mail:		Beneficiant (přesný název a adresa):
který avizujete prostřednictvím banky:		Číslo účtu:
Dílčí dodávky: Přeložení zboží: ☐ dovoleny ☐ dovoleno ☐ zakázány ☐ zakázáno		Měna a částka: ☐ maximálně ☐ tolerance: + %/- % Akreditiv je použitelný u ☐ ČSOB ☐ avizující banky ☐ jakékoliv banky ☐ platbou na viděnou ☐ odloženou platbou dní od data
Místo převzetí k dopravě/odeslání z.....: Přístav nalodění/letišťe odeslání: Poslední datum pro odeslání zboží: Přístav vylodění/letišťe určení: Místo konečného určení/k dopravě kam./místo dodání:		☐ akceptací beneficiantovy směnky(ek) se splatností dní od data vystavenou(é) na ČSOB ☐ negociací ☐ dokumentů ☐ ihned ☐ dní od data ☐ vista směnky vystavené na ČSOB ☐ beneficiantovy směnky(ek) splatné(ých) dní od data vystavenou(é) na ČSOB
Požadované dokumenty: ☐ podepsaná obchodní faktura v originálu(ech) a v kopii(ích) ☐ 1/2 ☐ námořního konosamentu ☐ multimodálního dopravního dokumentu vystaveného ☐ na řad a bíancko indosovaného ☐ na řad ☐ silniční nákladní list (CMR) ☐ druhopis železničního nákladního listu (CIM) ☐ letecký nákladní list Dopravní dokument má vykazovat ☐ odeslání zboží na příjemce (jméno a adresa): ☐ dopravné placeno ☐ dopravné splatno v místě určení ☐ Notify (jméno a adresa)		
☐ balicí list v originálu(ech) a v kopii(ích) ☐ osvědčení o původu v originálu(ech) a v kopii(ích) vystavené potvrzující původ zboží ☐ pojistný certifikát ☐ v originálu(ech) na minimálně 110% CIF/CIP hodnoty zboží kryjící následující rizika		
Další dokumenty:		
Další podmínky:		

Popis zboží (přesný název, množství, ev. počet) v jazyce kontraktu:	
Dodací parita: DDP ☒ Incoterms 2000	
Dokumenty musí být předloženy do _____ dní po datu odeslání zboží _____, avšak v rámci platnosti akreditivu.	
Tento akreditiv se řídí Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy (2007 revize, publikace č. 600 MOK v Paříži).	
Akreditiv má být avizující bankou beneficiantovi: ☐ avizován ☐ potvrzen ☐ může být potvrzen	
Úhradu dokumentů provedte na vrub našeho účtu č. _____	
Vaše výlohy ☐ na vrub našeho účtu č. _____ ☐ na vrub beneficianta	
Výlohy avizující banky/dalších bank ☐ na vrub našeho účtu č. _____ ☐ na vrub beneficianta	
Platí pouze text označený ☒	
Příkaz vystaven dne: _____	<input type="button" value="Tisk"/> <input type="button" value="Smazat"/>
..... Právoplatný(é) podpis(y) za příkazce	
Vyplní Banka	
Povoleno, podpisy Klienta souhlasí	Datum.....
Za správnost odpovídá pan/ pani: tel.....	Název limitu
Specifikace	Pobočka /Region.....
Sazba rizikové přírážky.....	Segment.....

vytištěno z www.csob.cz

3) Průvodní list k předkládaným dokumentům v rámci exportního/dodavatelského akreditivu

zdroj: ČSOB [online] [4. 2. 2010]. Dostupné z:

http://www.csob.cz/cz/Csob/Formulare-a-kalkulacky/Stranky/Formulare.aspx

DOKUMENTÁRNÍ AKREDITIV

průvodní list k předkládaným dokumentům v rámci exportního/dodavatelského akreditivu

Československé obchodní bance, a. s.

Radlická 333/150, 150 57 Praha 5

Odesílatel: <input type="text"/> kontaktní osoba: <input type="text"/> telefon: <input type="text"/> fax: <input type="text"/> e-mail: <input type="text"/> ref.: <input type="text"/>	Dokumentární akreditiv ref. ČSOB: E ref. vystavující banky: <input type="text"/> vystavený na částku: <input type="text"/> platný do: <input type="text"/> z příkazu firmy: <input type="text"/>
V příloze Vám zasíláme tyto doklady: ☐ x originál obchodní faktura č. <input type="text"/> v hodnotě <input type="text"/> ☐ x kopie faktury ☐ x originál obchodní faktura č. <input type="text"/> v hodnotě <input type="text"/> ☐ x kopie faktury ☐ x originál obchodní faktura č. <input type="text"/> v hodnotě <input type="text"/> ☐ x kopie faktury ☐ x originál obchodní faktura č. <input type="text"/> v hodnotě <input type="text"/> ☐ x kopie faktury ☐ x originál B/L <input type="text"/> ze dne <input type="text"/> , ☐ x kopie B/L <input type="text"/> ☐ x originál balicího listu, ☐ x kopie balicího listu ☐ x originál osvědčení o původu, ☐ x kopie osvědčení o původu ☐ x originál pojistky, ☐ x kopie pojistky ☐ x ☐ x ☐ x ☐ x	
Hodnotu dokladů <input type="text"/> připište ve prospěch: ☐ našeho účtu číslo <input type="text"/> vedeného u <input type="text"/> Jiné instrukce: <input type="text"/>	
☐ Zbytek akreditivu v částce <input type="text"/> bude námi ještě použit. ☐ Zbytek akreditivu v částce <input type="text"/> námi již použit nebude a zmocňujeme Vás, abyste o tom vyrozuměli svého zahraničního partnera.	
☐ Zmocňujeme Vás, abyste doklady zaslali k inkasu, jelikož <input type="text"/>	
Přílohy: <input type="text"/>	Razítko a podpis <div style="text-align: center;"> <input type="button" value="Tisk"/> <input type="button" value="Smazat"/> </div> V <input type="text"/> dne <input type="text"/>
Platí pouze text označený ☒	

4) Příkaz k otevření neodvolatelného standby akreditivu

zdroj: ČSOB [online] [4. 2. 2010]. Dostupné z:

http://www.csob.cz/cz/Csob/Formulare-a-kalkulacky/Stranky/Formulare.aspx

PŘÍKAZ K OTEVŘENÍ NEODVOLATELNÉHO STANDBY AKREDITIVU

Československé obchodní bance, a. s. (ČSOB) v

Žádáme Vás, abyste otevřeli neodvolatelný standby akreditiv podle níže uvedených podmínek:

Příkazce:		Platnost akreditivu do:
kontaktní osoba: reference:		Beneficiant (přesný název a adresa):
telefon: e-mail:		
který avizujete prostřednictvím banky:		Měna a částka:
		☐ maximálně ☐ tolerance: + %/- %
☐ převoditelný		Místo uplynutí platnosti :
Akreditiv je použitelný u		
☐ ČSOB		☐ avizující banky
☒ platbou na viděnou		
Požadované dokumenty:		
☐ podepsané prohlášení beneficianta		
☐ kopie faktury		
☐ směnka		
☐ další dokumenty		
Dokumenty musí být předloženy do		
☐ Účel akreditivu:		
☐ Další podmínky:		
Tento akreditiv se řídí		
☐ Jednotnými zvyklostmi a pravidly pro dokumentární akreditivy, revize 2007, publikace č. 600 MOK v Paříži		
☐ Mezinárodními pravidly pro standby – ISP98, publikace č. 590 MOK v Paříži		
Akreditiv má být avizující bankou beneficiantovi: ☐ avizován ☐ potvrzen ☐ může být potvrzen		
Úhradu dokumentů/uplatnění provedte na vrub našeho účtu č.		
Vaše výlohy jdou na		
☐ vrub našeho účtu č.		☐ na vrub beneficianta
Výlohy avizující banky/dalších bank jdou na		
☐ vrub našeho účtu č.		☐ na vrub beneficianta
Platí pouze text označený ☒		
		<input type="button" value="Tisk"/> <input type="button" value="Smazat"/>
Příkaz vystaven dne:		Právoplatný(é) podpis(y) za příkazce
Vyplní Banka		
Povoleno, podpisy Klienta souhlasí		Datum.....
Za správnost odpovídá pan/paní: tel.....		Název limitu
Specifikace		Pobočka /Region.....
Sazba rizikové přírážky.....		Segment.....

vytištěno z www.csob.cz